

Η ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΣΤΗ ΓΕΝΕΤΕΙΡΑ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΣΚΟΥΦΑ

Τα καλοκαίρια η Εύξεινος Λέσχη Βέροιας δεν υπολείπεται λόγω διακοπών. Βρίσκεται σε διαρκή εγρήγορση και πραγματοποιεί συνεχείς εκδηλώσεις.

Φέτος, σε διάστημα τριών μηνών περίπου, διοργάνωσε δέκα πέντε αξιόλογες πολιτιστικές αποστολές εντός και εκτός της χώρας. Θα θέλαμε να τις σχολιάσουμε αλλά είναι τόσες πολλές. Θα σταθούμε μόνο σε μια που αφορά τον πρωτογύρι της Φιλικής Εταιρείας τον Νικόλαο Σκουφά. Η εκδήλωση αυτή πραγματοποιήθηκε στις 28-7-2001 στα Κοιμώτια της Άρτας την γενετήριά του.

Την ευθύνη της διοργάνωσης είχε η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση, ο Δήμος Κομποτίου μαζί με τον πολιτιστικό του σύλλογο. Διάρκει τρεις μέρες κάθε χρόνο με βασικές και άλλες παράλληλες εκδηλώσεις. Πήραν μέρος εκτός από τα λογής - λογής τοπικά συγκροτήματα, η Εύξεινος Λέσχη με επίλεκτους χορευτές και ένα Ελληνόφωνο χορευτικό συγκρότημα της Καλαβρίας (Νότιας Ιταλίας).

Δεν χρειάζεται να πούμε ότι οι Ηπειρώτικες αρχήστρες εντυπωσίασαν όπως πάντα. Όλα έγιναν με κάθε επισημότητα και παρουσία όλων των αρχών. Η σφιτάδα η ζεστασιά ήταν έκδηλη στα πρόσωπα όλων των αρμοδίων αλλά και των παρισταμένων.

Μέσα σε μια απέραντη καταπληκτική πλατεια εκατοντάδες άνθρωποι κάθε ηλικίας με τις συναισθηματικές τους εκρήξεις έδειξαν ότι στήριζαν τις Ελληνικές παραδόσεις. Εγιναν χαιρετισμοί, ομιλίες, ανταλλαγές αναμνηστικών σ' ένα άκρως συγκινητικό κλίμα που προκάλεσε θύελλα επευφημιών και παρατεταμένων χειροκροτημάτων.

Ετσι πρέπει να τιμάται η μνήμη ενός Νικόλαου Σκουφά, ενός αληθινού πατριώτη.

Σ' εκείνα τα μαύρα χρόνια της τουρκοκρατίας τόλμησε κάτω από τη μύτη του εχθρού να κάνει κάτι για το οποίο όλοι ήταν αντίθετοι. Τελικά όμως τα γεγονότα τον δικαίωσαν. Δυστυχώς η Πολιτεία μέχρι σήμερα τον αγνόησε.

Ο Νικόλαος Σκουφάς είναι ο μεγάλος αδικημένος όπως συμβαίνει συνήθως με όλους τους πραγματικούς Έλληνες πατριώτες. Οι εκπρόσωποι του Κομποτίου στις ομιλίες τους αλλά και κατ' ιδίαν εξέφρασαν έντονα το παράπονο αυτό, στέλλοντας ένα ηχηρό μήνυμα χρέους προς την αγάριστη πολιτεία.

Για το Δ. Συμβούλιο

Ο Πρόεδρος

Γιάννης Μιχαηλίδης

Ο Γεν. Γραμματέας

Μιχάλης Γερασμίδης

Στο μικρόφωνο απευθύνει χαιρετισμό ο πρόεδρος του Πολιτιστικού Συλλόγου Κομποτίου Άρτας. Δίπλα του ο Δήμαρχος Κομποτίου, ο πρόεδρος του Συλλόγου των Ελληνόφωνων Καλαβρίας της Νότιας Ιταλίας και ο πρόεδρος της Ευξεινίου Λέσχης Βέροιας.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Του Νίκου Ζουρνατίδη

Οι Έλληνες του Πόντου εγκαταστάθηκαν στις ακτές της Μαύρης θάλασσας στα μέσα του βου αιώνα π.Χ. Η πρώτη πόλη ήταν η Ηράκλεια, αποικία των Μεγαρέων, έπειτα η Σινώπη, αποικία των Ιώνων της Μιλήτου και μετά όλες οι υπόλοιπες πόλεις.

Ο κύριος όγκος άρχισε να έρχεται στην Ελλάδα το 1922 πάνω σε μια συμφωνία για την ανταλλαγή των πληθυσμών. Μαζί τους έφεραν τα ήθη, έθιμα και τις παραδόσεις τους.

Λέγοντας ήθη εννοούμε την ψυχική ποιότητα των ατόμων που αποτελούν μια κοινωνία.

Σαν έθιμα εννοούμε τις πράξεις που ενδιαφέρουν το σύνολο των ατόμων τα οποία κατοικούν σ' ένα τόπο.

Οι πράξεις αυτές είναι κοινωνικά ή θρησκευτικά καθήκοντα, τα οποία είναι απαραίτητα για να διατηρηθεί ένα σύνολο.

Τα έθιμα διατηρούνται με την παράδοση και παραμένουν αναλλοίωτα σε κάθε λαό για μεγάλο χρονικό διάστημα, αν και πολλές φορές η κοινωνική μορφή, η οποία κατέστησε αναγκαία την εμφάνισή και ύπαρξή τους και τα δικαιολόγησε, πέρασε χωρίς να υπάρχει ελπίδα να επανέλθει.

Τα ήθη και έθιμα έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στη δημιουργία, διατήρηση και εξέλιξη του χορού.

Για τους Πόντιους ο χορός ήταν συνυφασμένος με τη ζωή τους. Από τα πρώτα τους βήματα μάθαιναν χορό συμμετέχοντες στις διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις. Δεν υπήρχε συγκεκριμένη ηλικία κα-

τά την οποία μάθαιναν χορό, ούτε ο χορός διδασκόταν από χοροδιδασκάλους όπως γίνεται σήμερα. Ήταν προσωπική υπόθεση του κάθε παιδιού να αποφασίσει τότε θα μάθει και τότε θα πάρει το θάρρος να χορέψει δημόσια.

Οι πιο σημαντικές γιορτές που γίνονται οι χοροί, ήταν όλες οι χριστιανικές: Χριστούγεννα, Πάσχα, Πρωτοχρονιά, Φώτα, το πανηγύρι του χωριού, ονομαστικές γιορτές κλπ.

Ο χορός το καλοκαίρι σπηνόταν συνήθως στην πλατεια του χωριού όπου λάμβανε μέρος όλος ο κόσμος. Το χειμώνα που έκανε κρύο ή είχε ακατάλληλο καιρό, σε πολλά χωριά του Πόντου ο χορός γινόταν σε μια αίθουσα την οποία ονόμαζαν ΜΟΤΟΣ, (το πρώτο Ο αν το μεταβάλουμε σε Ε γίνεται ΜΕΤΟΣ = μετόχι), δηλαδή ήταν ένα οίκημα που ανήκει στην εκκλησία και στο οποίο γίνονται οι διάφορες εκδηλώσεις (γάμοι, βαπτίσεις, γιορτές κλπ).

Τα ήθη και έθιμα έπαιξαν σπουδαίο ρόλο στη δημιουργία, διατήρηση και εξέλιξη του χορού.

Οι χοροί του Πόντου είναι κυκλικοί, εκτός του Κοτσασκέλ. Δεν υπάρχει κορυφαίος όπως ακριβώς και στους αρχαίους κυκλικούς χορούς. Όταν χόρευαν πολλά άτομα μπορούσαν να σχηματίσουν πολλούς ομόκεντρους κύκλους.

Πολλές φορές ο χορός σπηνόταν αυθόρμητα χωρίς καμία ιδιαίτερη αιτία. Μοναδική προϋπόθεση ήταν η παρουσία μουσικού και η ψυχική διάθεση.

Το κάλεσμα για τους χορούς στα μικρά χωριά γινόταν με το άκουσμα των οργάνων ή διαδίδετο μεταξύ των χωρικών, ενώ στα μεγάλα βγαίνανε δύο-τρια παιδιά που διαλαλούσαν (ντελάληδες) στους δρόμους το γεγονός.

Τα πανηγύρια συνήθως κρατούσαν δύο ημέρες, παραμονή και ανήμερα. Πολλές φορές όμως μπορούσε να συνεχιστεί

Συνέχεια στη σελ. 3

Η ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ ΤΟΥ "ΑΡΓΟΝΑΥΤΗ"

Στον καιρό της μαύρης κι αβυσσικής σκλαβιάς, εκεί στον Πόντο, όπου η τυραννία ήταν αφόρητη, ο δάσκαλος υπήρξε η πνευματική και δημιουργική εκείνη μορφή, που υψώθηκε ανάμεσα στο σκοτάδι φωτεινό σύμβολο του ακατάβλητου Γένους μας.

Με ιερό και αγνό πάθος, με ανιδιοτέλεια κι απεριόριστη αγάπη, με υπομονή κι επιμονή έδινε την ψυχή του, για να χαρίσει γνώσεις κι ιδανικά, χαρακτήρα και προκοπή στους μαθητές του. Άνοιγε το κλειδαμένο παρελθόν κι άφηνε το φως να μπει στον κόσμο του αρχαίου και βυζαντινού πολιτισμού μας, για να δώσει αισθητά σχήματα κι υ-

Ήταν ευλογία Θεού

Ετσι φώτιζε το δρόμο των μαθητών του. Ένα δρόμο που οδηγούσε στην Αρετή, στην Πατρίδα, στο Θεό, στον Ανθρώπο.

Δεν επιδίωκε διακρίσεις και τιμές. Επιδίωκε το μεγαλείο της ζωής στην απλότητα και στην προσφορά.

Είχε πλούσια συναισθήματα, ιδανικά και ιδέες. Αυτά κρατούσαν την ψυχή του αιθαλή και το πνεύμα του δημιουργικό στους χαλεπούς εκείνους καιρούς.

Πέρα όμως από την αφοσίωσή του στο ημεροποιο έργο του, πάσχισε και για την πολιτιστική και τη μορφωτική ανέγερση του Λαού. Έδινε ακατάπαυστα τη μάχη, για να

ραιοπρεπείς παραστάσεις από τα ιδανικά του Ελληνισμού και της Πίστης.

Του Γιάννη Μελετιδίου

παραμείνει ο Λαός προσπληρωμένος στα ιδεώδη της Φυλής και της Πίστης. Ακόμα πόνοι και χαρές του Λαού περνούσαν από την ψυχή του.

Ήταν ο μεγάλος μαχητής του Ελληνισμού κι ο ταπεινός απόστολος της Παιδείας. Ήταν η άσβεστη λαμπάδα, που καίγεται από την ίδια την ιερή φλόγα της χρόνια και χρόνια, στέλειωτα χρόνια, στο ιερό άδυτο της ηρώπαθης και δοξασμένης Φυλής μας.

Κανένας κόπος ή κίνδυνος δεν ήταν ικανός να τον βγάλει απ' αυτόν το δρόμο της αρετής και του χρέους του. Ετσι απόκτησε το γενικό σεβασμό κι οι λόγοι του είχαν το κύρος των πανάρχαιων θεσμών. "Είπε ο δάσκαλον".

Ήταν, ο δάσκαλος, ευλογία Θεού στον Πονταμένο και δοξασμένο Πόντο!

Υποκλινόμαστε μπροστά στο μεγαλείο της ψυχής και της προσφοράς του.

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

1. Έναν νερόν κι άλλο δόσι από

Του Α. Ονουφριάδη

Σον παλαιόν καιρόν οι ποπάδες ζόρικα ευρήουσαν και για να επάντρευεν κανείς, για να εβάφτιζεν έναν παιδίν έτρεχεν ημέρας ως ημέρας για να ευρήκ ποπάν.

Σ' έναν χωρίον Πα έτυχεν να γεννήεται έναν μωρόν πολλά αδύνατον κι αρρωσιάρκον.

Για να μη αποθάν αβάφτιγον, έστειλαν έναν ερίφ ν' αραέβ ποπάν. Ερίφς άμαν έτρεξεν αδά κι ακεί, πουθεν κ' εύρεν ποπάν.

Σίπα εγύριζεν εντάμωσεν στον δρόμον έναν γέρον γυρεβόν, με άσπρα γένηια κ' έναν μακρύν μαύρο παλτόν, με το τοστουράκ σο χέρν-ατ. Εθάρρεσεν ποπάς εν, επήεν σουμά-τ, εκαλημέρτσεν ατόν, εφιλεσεν το χέρν-ατ και είπεν ατόν:

- Πάτερν, την ευχή-σ να έχω. Ελα ας πάμε βαφτίζουμε έναν μωρόν άρρωστον, εσσί αποθάν το μαύρον, ας βαφτίζοματο να μη απομένωμε αφκά σο κρίμαν.

Ο γυρεβόν πολλά κ' ενούντσεν αυτο. Επήεν με τον ερίφ σο 'σπιτ τη μωρού.

Άμον ντο είδαν αυτόν οι χωρέτ, εσκώθαν ολ' σο ποδάρ, χειροφιλησαν αυτόν.

- Ασόν ουρανόν ντ' εράεβα, ση γην εύρα το, ενούντσεν ο ερίφς και λέγιατς μ' έναν θυμόν:

- Αφήστεν το χεροφιλεμα και φέρτεν ας βαφτίζω-

Η ΜΑΤΣΟΥΚΑΤΣΑ 'Ο ΣΟ ΚΡΕΝΙΝ

με το μωρόν.

Αρ νείσα έφεραν το μωρόν. Επέρεν ο ποπάς έναν χαλκόν νερόν, εσέγκεν εκεί απές δυο τρία φορές το μωρόν, είπεν κ' ένα δύο τροπάρια ντο ήξερεν ατά ι-μπαά -ιμπαά κ' επεκει ετελείωσεν. Εκάτσεν σο τραπέζ, έφαεν, είπεν, επήρεν κ' έναν μετζηπιέτ. Αρ εχπάστεν να φεβ. Την ώραν ντο έφεβεν κ' επόρεσεν να φέρι ατο στον λογαριασμόν.

- Ευλογημέν, χριστιανοί, εσείν εχπάραξετε με με τον θάνατον τη παιδί. Καλά κ' εφώταμ' από, ένας ποπάς κι άλλο αν έρται αδακές δος τ' ατόν έναν νερόν κι άλλο.

2. Παρχάρ τη τζιατζιά σο εοχούμ

Έναν ημέραν σιτεκάθουμε απές' σο καλύβ' ση Τζιάτζια στον παρχάρ, στην Τσούχαν, με τον αδελφομ τον Γιάννεν και τον Στενόν τον Πάντζιον, εμπαιν απές ο Γιάννες Αλεξαντρέτες, είναι ατσικός τρία καρούσια άθρωπος, αλλά τρανός μεσελτσής και λογοθέτες, με έναν κι άλλον εντάμαν.

Τ' υστερνά ετέρεσαν, μεσημέρτσ εγέντον, και ορίστε κι λέγωμ -ατς να φάζομ -ατς, εσκώθαν να πάνε. Ετυχεν τα φαγοσίας να τελειώνε, γιατί τον πουρνόν θα εκατηβίναμε σο Σόκουμ.

Ο Αλεξαντρέτες ο Γιάννες σιτ έβγαινεν ασό καλύβ, εμουρδούλτσεν: "Εξήλθον από το σπήλαιον οι πειναλαίοι λέοντες!"

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

1. άβρωτα = αφάγωτα
2. αγαθέσα = αγαθή
3. αγάπ = αγάπη
4. αγγειόν = ασκός
5. αγέλιν = αγέλη
6. αγίκος = τέτοιος
7. αγκαλώ = καταγγέλω
8. αγληγόρ = βιάσου
9. άγνεφος = αξύπνητος
10. αγουρόπα = αγοράκια
11. αγράπ = αγριαπιδιά
12. άγρεν = άριο
13. αγρομάτης = βλοσυρός
14. αγροτερώ = αγριοκοπάζω
15. αγρότες = αγρότης

ΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ

Αιμοδοσία στην «Καλλιθέα»

Ο Μορφωτικός Σύλλογος «Η Καλλιθέα» διαθέτει Τράπεζα Αίματος για τις ανάγκες των μελών, των φίλων του και των ανθρώπων της γειτονιάς που θα έχουν ανάγκη από αίμα.

Είναι μια προσπάθεια την οποία πρέπει όλοι μας έμπρακτα να ενισχύσουμε και να επικροτήσουμε.

Γι' αυτό το Δ.Σ. του Συλλόγου καλεί όλο τον κόσμο να δώσει το παρόν και να αφιερώσει ελάχιστο από το χρόνο του την Κυριακή 9 Σεπτεμβρίου 2001 στα γραφεία του Συλλόγου στην Πλατεία Καλλιθέας όπου θα γίνει η αιμοδοσία από τις 9 το πρωί έως 1η μετά μεσημβρινή.

Σημ. «Αργοναύτη»: Συγχαίρουμε το δραστήριο Μορφωτικό Σύλλογο Καλλιθέας και γι' αυτήν την ανθρωπιστική του προσφορά. Είναι ένα ωραίο παράδειγμα προς μίμηση.

ΚΡΩΜΕΤΚΑ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ

Εμέν κ' εσέν που θα χωρίζ' ψωμίν να μη χορτάζνε
κάθαν βραδύν σο σπιτάν άτουν λείψανα να μονάζνε.

***

Τ' αρνόποπα μ' φορεί κόκκινα και κάποτε μαβία
Εβγαίν' απάν σ' εξώπορτον και καίει την καρδιά μ'.

***

Ση ζούπουνά σ' να γίνουμαι κουμπίν μαλαμετένεν
Να κοίμαι σ' εγκαλόπο σου σο μαργαριταρένεν.

***

Την έμμορφον ολ' αγαπούν σσεύνε το χατήρ ν' ατς
Την άσκεμον κανείς κι 'θελ' ολ' βλαστημούν τον κυρ-ν-ατς.

***

Τ' ομμάτια μ' αραεύνε σε η ψη μ' αροθυμάσαι
Ας έπλανε με ο Θεός στον τόπον ντο κοιμάσαι.

***

Κόρη τα ζα ντ' ερίαζες τ' έναν ακούει Στεφάνα
Μίαν κι άλλο ας εφίλνα σε κι ύστερα ας απεθάνα.

***

Σα Πλάτανα ελείβωσεν στην Τραπεζούνταν βρέχει
Κ' εγώ φογούμαι ασό ματ' η μάνα μ' άλλο κ' έχει.

***

Τον ουρανόν χρωστώ την ψη μ' τον Αδην το κορμόπο μ'
Εσέν την Κόρ Πα ντο χρωστώ και τυρανίας το ψυόπο μ'.

A.K.A.

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΤΗΣ ΕΥΞΕΙΝΟΥ ΛΕΣΧΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΜΕΛΕΤΙΔΗΣ

Οικονομολόγος - Συγγραφέας

Θουκυδίδη 2 - Τηλ. (0331) 25.282

Βέροια (ΤΚ 59100)

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ

ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γωνία 16ης Οκτωβρίου - Διός

Τηλ. (0331) 28.356 - Βέροια - ΤΚ 59100

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

2.000 δρχ.

ΦΩΤΟΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

ΑΦΟΙ ΠΑΤΣΙΚΑ Ε.Ε.

ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ 10 - ΤΗΛ. (0331) 66.913 - 61.160

FAX (0331) 66.979

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ

1. Σα δεντρά ανηβαίν, άνθρωπος κι 'εν σεμέρ φορεί γαΐδαρος κ' εν, γράμματα γράφτ' γραμματικός κ' εν! Ντο εν; (Σαλιγκάρι).
2. Πέντε τράμα (δράμια) κ' έρχουμαι και πέντε ακάδες φορτούμαι. Ποίον εν; (το καρφι).
3. Εχω έναν 'πέυκ' (χαλί), σκεπάζ' όλον τον κόσμον και την θάλασσαν 'κι σκεπάζ'. Ποίον εν; (το χιόνι).
4. Εχω έναν γεργανόπον και σκεπάζ όλεν την γην. Ποίον εν; (ο ουρανός).
5. Εχω έναν κουτόπον κι' εν γομάτον βιβλιτζα (μικρά κοσμήματα). Ποίον εν; (το στόμα και τα δόντια).
6. Ο πάππον μ' ασπροκέφαλος κείται κατακέφαλος. Ποίον εν; (το πράσο).

A. K.A.

ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

1. Το γυρευόν, που δει τον Θεόν δει (ελεών φτωχόν δανείζει Θεώ).
2. Έναν στόμαν έχομε και δύο ωτία (Για ν' ακούμε πολλά και να λέμε λίγα).
3. Τον αρσούζ έλεγαν τόπον κ' έχομε να μονάζωμέ σε κι εκείνος ερώτανεν "τα τσαρούχια μ' που θα κρεμάνω;"
4. Χέρας άλογο, που καβαλκεύ αγρήγορα κατηβαίν (το άδικον ούκ ευλογείται).
5. Το παλιόν το βουδ εβγάλ' τ' αυλάκ' (Οι ηλικιωμένοι ξέρουν να κάνουν σωστές δουλειές).
6. Εγώ πιτάζω τον σκύλον κ' εκείνος τ' ουραδ' ν' ατ. (πιτάζω = το ρ. επιτάσσω = διατάζω).
7. Δος και την κεσέ σ' μη δεικνύεις (Δίνε αλλά τη σακκούλα σου μη δείχνεις. Κάνε με περίσκεψη την φιλανθρωπία).
8. Η κοιλία παραθύρια κ' εχ. Το τρωσ κι φαίνεται το φορείς φαίνεται (Εκείνο που τρωσ δεν φαίνεται αλλ' αυτό που φοράς).
9. Ατζαμής κι ο τυφλόν έναν εν (Ο ινίδεος και ο τυφλός είναι το ίδιο).
10. Κάθετ' η πομπή σο φόρον και γελά τον κόσμον όλον (Κάθετα η αδιάντροπη στην αγορά και περιγελά όλους).
11. Αούτα τα στενέματα θα έχνε και πλατέματα (Αυτός ο ανήφορος θάχει και τον κατήφορο).
12. Το παλιόν το λώμαν φυλάττ' το καινούργον.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Συνέχεια από την 1η σελ.

για ημέρες από διαφορετικά άτομα, γυρνώντας από σπίτι σε σπίτι και από χωριό σε χωριό (το αίσθημα της φιλοξενίας ήταν και είναι πολύ ανεπτυγμένο στους Πόντιους).

Οι ποντιακοί χοροί είναι ομαδικοί γι' αυτό η έναρξη δεν γινόταν από ένα συγκεκριμένο άτομο αλλά από ομάδα ατόμων.

Στους ανοιχτούς χώρους, όπου χόρευαν πάρα πολλά άτομα, τα όργανα στα οποία έδειχναν προτίμηση ήταν: ο ζουρνάς, το αγγείο ή τουλούμ (άσκαυλος) και το νταούλι, λόγω της μεγάλης ηχητικής έντασης των οργάνων αυτών. Εάν δεν υπήρχαν αυτά τα όργανα τότε χρησιμοποιούσαν μια ή και περισσότερες λύρες ταυτόχρονα. Ας σημειωθεί ότι η λύρα είναι το πιο διαδεδομένο μουσικό όργανο στους Πόντιους.

Αυτά συνέβαιναν στον Ανατολικό Πόντο.

Στον Δυτικό Πόντο τα όργανα που χρησιμοποιούσαν περισσότερο ήταν: το βιολί, το κλαρίνο, ο ζουρνάς, το νταούλι και λιγότερο η λύρα.

Οι οργανοπαίκτες βρίσκονται πάντα μέσα στον κύκλο. Πολλές φορές περιφέρονταν παρακολουθώντας τους χορευτές και ακολουθώντας το ρυθμό της μουσικής, για να μπορούν όλοι να ακούν διαδοχικά. Όταν ο οργανοπαίκτης κουραζόταν, διάφορα νεορά ως επί το πλείστον άτομα, τον έπαιρναν στους ώμους και τον περιέφεραν αυτά για να τον ξεκουράζουν.

Οι μουσικοί που μπορούσαν να στήσουν χορό σε ανοιχτούς χώρους ήταν περιζήτητοι, γιατί αυτό απαιτούσε μια ιδιαίτερη ικανότητα και δεν ήταν μόνο θέμα μουσικής δεξιοτεχνίας.

Ο οργανοπαίκτης έπρεπε με το ύψος του, τις κινήσεις του και τις λεκτικές προτροπές του να μπορεί να ξεσηκώνει τους χορευτές.

Όταν ο μουσικός ήθελε να πληρωθεί από κάποιο άτομο, γονάτιζε παίζοντας μπροστά του και αυτός αν ήθελε, του κολλούσε στο μέτωπο με σάλιο ή του έβαζε στο στήθος ή στο όργανο διάφορα χαρτονομίσματα (καρούλα-μαν). Αυτός ήταν συνήθως και ο τρόπος πληρωμής.

Όσοι δεν χόρευαν κάθονταν γύρω γύρω και παρακολουθούσαν, όπως τα άτομα προχωρημένης ηλικίας. Οι σεβάσμιοι, όπως ήταν ο παπάς, ο πρόεδρος (μουχτάρης), ο δάσκαλος και οι γέροντες συνήθως κάθονταν μέσα στον κύκλο, για να παρακολουθούν πιο άνετα.

Μερικές φορές ένα γλέντι τελείωνε με ένα καιγό στον οποίο μάλιστα, ορισμένες περιοχές έδωσαν και ειδική ονομασία (ΓΑΡΜΑΓΑΛ), και βέβαια δεν έλειπαν και οι τουφεκιές στον αέρα.

Στα παλιά χρόνια, πριν το 1900, σε πολλά χωριά στο εσωτερικό του Πόντου, οι κοπέλες σε ηλικία γάμου και οι νύμφαινες δεν χόρευαν με τους άν-

τρες σε δημόσιους χώρους, γιατί αυτό εθεωρείτο ντροπή. Ιδίως το να μπει μια παντρεμένη με τον άντρα της στο χορό και να της κρατάει κάποιος άλλος το χέρι, εθεωρείτο όχι πρόπον. Οι ελεύθερες κοπέλες και οι αρραβωνιασμένες, όταν ο χορός γινόταν σε δημόσιους χώρους κρύβονταν πίσω από θάμνους ή ηλικιωμένες γυναίκες, γιατί ήταν ντροπή ακόμα και να βλέπουν. Βέβαια στην Τραπεζούντα και στις άλλες μεγαλούπολεις ήταν ο κόσμος πιο απελευθερωμένος.

Τα τραγούδια με τα οποία άρχιζε το γλέντι, ήταν ως επί το πλείστον τα επιτραπέζια, τα οποία δεν είχαν συγκεκριμένο δίστιχο, αλλά μπορούσαν να τραγουδούν διάφορα δίστιχα σε απεριόριστο αριθμό.

Οι βασικοί ρυθμοί του ποντιακού τραγουδιού είναι δύο: ο πεντάσημος ή 5/8 (τικ) και ο εννεάσημος ή 9/8 (ομάλ). Υπάρχουν όμως και άλλοι ρυθμοί. Ο στίχος αποτελείται από δύο ημίστιχα.

Τραγουδούσε πρώτα ένας το πρώτο ημίστιχο και μετά το επαναλάμβαναν όλοι μαζί. Το ίδιο συνέβαινε με το δεύτερο ημίστιχο. Βέβαια υπήρχαν και ολοκληρωμένα τραγούδια, τα οποία ανήκαν στον ακριτικό, στον ερωτικό κύκλο κλπ. Η μεγαλύτερη ποικιλία τραγουδιών ήταν τα επιτραπέζια και μετά ακολουθούσαν τα τραγούδια σε χορό ομάλ και τικ.

Σε πολλά μέρη του Πόντου που συνόρευαν με άλλες περιοχές, υπήρχαν επιδράσεις και γι' αυτό παρατηρούμε να υπάρχει ο χορός με τα μαντήλια της Καπαδοκίας στους Μετεντζήδες, που συνόρευαν μαζί της και χρησιμοποιούσαν τα ίδια όργανα.

Στην περιοχή της Νικόπολης βρίσκουμε τους καρσιλαμάδες. Και μέσα στον Πόντο ζούσαν και άλλοι λαοί όπως Αρμένιοι, Λαζοί κλπ.

Η ΕΥΞΕΙΝΟΣ ΛΕΣΧΗ ΒΕΡΟΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ ΤΟ ΔΗΜΑΡΧΟ ΚΑΙ ΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ

Αξιότιμε κ. Δήμαρχε,

Οι τελευταίες ευχάριστες εξελίξεις φέρνουν στη μνήμη μας τα λόγια του Γέρο - Συμεών "Νυν απολύεις τον δούλο σου Δέσποτα". Τόση μεγάλη ψυχική αγαλίαση προκαλεί σ' όλα τα μέλη του Σωματείου μας και τους κατοίκους της πόλης, η ένταξη του πολιτιστικού μας κέντρου στα περιφερειακά Ολυμπιακά έργα.

Ένα όραμα δύο δεκαετιών επιτέλους γίνεται πραγματικότητα. Το δε γεγονός ότι θα λειτουργεί και ως λίκνο της Ολυμπιακής Ιδέας με τη φιλοξενία ενός παγκοσμίου σχετικού Συνεδρίου και εκθέσεως προς τιμήν του Βικέλα, του ανθρώπου που συνέλαβε την ιδέα της αναβίωσης των Ολυμπιακών αγώνων, αυτό μας ικανοποιεί βαθύτατα. Γνωρίζουμε τι σημαίνει μια τέτοια παρουσία για την πόλη μας και την ευρύτερη περιοχή. Δεν θα σταθούμε στις ατέρμονες, γνωστές άλλωστε διεκδικήσεις κονδυλίων για την αποπεράτωση του έργου, οι οποίες, πλην μιας, απέβησαν άκαρπες. Ούτε στην Οδύσσεια της γραφειοκρατίας και των τροποποιήσεων. Τέλος καλό όλα καλά.

Το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευξείνου Λέσχης αμόφωνα πέραν των ευχαριστιών, σας συγχαίρει για την σύλληψη της ιδέας, τον άψογο χειρισμό του θέματος και το λαμπρό αποτέλεσμα. Δηλώνουμε δε κατηγορηματικά ότι θα δικαιώσουμε απόλυτα το αμείωτο ενδιαφέρον για την επιμονή σας στο συγκεκριμένο αίτημα. Συγχαίρουμε ακόμα τον άξιο υπουργό πολιτισμού κ. Ευάγγελο Βενιζέλο που αποδέχθηκε ευχαρίστως την πρόταση και ενεργεί με σπουδή για την υλοποίηση του έργου.

Η Ευξείνος Λέσχη, με την παρουσία του Υπουργείου Πολιτισμού και τη ζητική συμμετοχή των αδελφών σωματείων της περιοχής, φιλοδοξεί να καταστήσει το κτηριακό αυτό συγκρότημα κάστρο της παράδοσης ενάντια στην εθνοκτόνο καπιταλιστική παγκοσμιοποίηση. Μια τέτοια σύγχρονη πολιτιστική υποδομή λύνει τα χέρια μας και θωρακίζει τη θέληση να συνεχίσουμε το δύσκολο έργο μας.

Θέλουμε επίσης να ευχαριστήσουμε από καρδιάς όλα τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης για την ομόφωνη πρόταση σε τοπικό επίπεδο.

**Με ιδιαίτερη εκτίμηση
Για το Διοικητικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
Γιάννης Μιχαηλίδης
Ο Γ. Γραμματέας
Μιχάλης Γερρασιμίδης**

Ένα ωραίο και ωφέλιμο έθιμο

Σε ορισμένες παλιές εκκλησίες υπήρχαν υπόστεγα με πτερύγια και πάγκους και με πλακόστρωτα προαύλια. Εκεί με την απόλυση άνογε ένα απλό και καλόκαρδο σκηναίο.

Παρέες - παρέες φίλοι και συγγενείς, γνωστοί και άγνωστοι, μασώντας το αντιδωρο ή κανένα μικρό ψωμάκι (κολόθ') από μνημόσυνο ή "φαλμόν" και μασουλώντας λίγα κόλλυβα στη χούφτα, συζητούσαν διάφορα θέματα. Θρησκευτικά, κοινωνικά, οικογενειακά και πνευματικού ενδιαφέροντος.

Γινότανε διάφορες ερωταποκρίσεις, ακόμη και σχετικές με ευαγγελικά και αποστολικά χωρία και αποστολικούς κανόνες. Πολλοί γνώριζαν απ' έξω, αποστηθίζοντας διάφορα γραφικά χωρία και στίχους από εκκλησιαστικούς ύμνους, χωρίς να ξέρουν την πραγματική τους σημασία. Οι απαντήσεις και οι εξηγήσεις ήταν έργο και ευθύνη των εγγράμματων.

Ο αείμνηστος Ανανίας Νικολαΐδης στο χειρόγραφο του έργου αναφέρει ένα περιστατικό, σχετικά με το παραπάνω έθιμο.

Αναλόγητος μεσήλιξ, σαμαράς το επάγγελμα, είχε απορία για την περικοπή του "Πιστεύω εις έναν Θεόν", εις το σημείο "Τον εκ του Πατρός γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων". Συνέπεσε η Κοινότητά τους να πάρει νεαρόν δάσκαλον το 1906. Την πρώτη Κυριακή που γνώρισε τον δάσκαλο ο σαμαράς μπάμπια Γιάννης στο περιβόλο της εκκλησίας, μετά την απόλυση, δεν δίστασε να του παραθέσει την απορία του: "Πόσα χρόνια δάσκαλε πέρασαν από τότε που γεννήθηκεν ο Χριστός;" "Τόσα όσα μας λείει η χρονιά που περνάμε 1906, ήταν η απάντηση του δασκάλου. "Τότε, γιατί το σύμβολο της πίστεως λέγει: "Τον εκ του Πατρός γεννηθέντα προ πάντων των αιώνων";

Απλούστατα, απαντά ο δάσκαλος. Πριν από 1906 χρόνια ο Χριστός γεννήθηκε σαρκικά. Ενώ ως Υιός και Λόγος του Θεού ήταν πνευματικά γεννημένος, δηλαδή ως Θεός προϋπήρχε "προ πάντων των αιώνων".

"Ο Θεός είναι μαζί σου σ' όλη τη ζωή παιδί μου, του είπε ο μπάμπια Γιάννης ο σαμαράς, χαϊδεύοντάς τον στο σβέρο. Γύρισε κατόπιν στον κόσμο να εγκωμιάσει τον δάσκαλο σαν άξιο να μαρφώσει τα τέκνα τους Χριστιανικά και εθνικά...".

Ο εκκλησιασμός και το έθιμο του εκκλησιαστικού περιβόλου, που συχνά χρησιμοποιείτο σαν αίθουσα συγκεντρώσεως και πνευματικού διαλόγου, δεν έδιναν μόνον κουράγιο και μάρφωση, δεν καλλιεργούσαν μόνον την ευσέβεια και τη γνώση, αλλά στερέωναν την πίστη και την αγάπη όπλιζαν με υπομονή και ελπίδα, για την επιβίωση και την ελευθερία και προωθούσαν μίαν άδολη και γνήσια κοινωνικότητα, με ανθρωπιά και χωρίς φαρισσαϊσμούς.

Ιεροεπίσκοπος

ΣΧΟΛΙΑΖΟΝΤΑΣ

Οι Πόντιοι

της Αλίκης Σοφιανού -
Μπαρμπαρούση

Ανεξάντλητη η δεξαμενή του περιφερειακού ελλητισμού. Ακραφινές - ανόθευτο ελληνικό στοιχείο οι Πόντιοι, που "σαν τα τρελά πουλιά" είχαν καταφύγει, στα μαύρα χρόνια των τουρκικών διώξεων, στην ομόθρησκη τότε Ρωσία, 500 χιλιάδες Έλληνες του Πόντου ζούνε ακόμη εκεί.

Και, τώρα με τις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν στη μεγάλη φίλη χώρα ζητούν να επαναπατριστούν. Νάρθουν κάτω στην πατρίδα, που το όραμά της τρέφουν και συντηρούν γενιές και γενιές... 16 χιλιάδες έχουν κιόλας φτάσει. Οικογένειες ολόκληρες έχουν βρει πρόχειρο κατάλυμα στο Μενίδι, στο Λαύριο, στον Κορυδαλλό και όπως ακούγεται ζουν κάτω από εξαθλιωμένες συνθήκες.

Τώρα που αρχίζει να βγαίνει στο φως της δημοσιότητας το πρόβλημα των επαναπατρισθέντων συμπατριωτών μας. Τώρα που ο Τύπος και τα Μέσα Πληροφόρησης, δείχνουν κάποια μεγαλύτερη ευαισθησία για τους νέους πρόσφυγες, χρέος έχουμε όλοι οι γηγενείς Έλληνες να τους περιβάλουμε με στοργή και κατανόηση. Η κοινή γνώμη πρέπει να πιέσει την κυβέρνηση να ασχοληθεί ουσιαστικά με το υπαρκτό πρόβλημα.

Αρκετά μας ταλάνισαν τους τελευταίους μήνες τα πολιτικά μας πράγματα... Τώρα που κάπως έχουν καταλαγιάσει με την κυβέρνηση κοινής αποδοχής, ας κοιτάξουμε και τ' άλλα ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία μας. Κι επειδή δεν είναι σωστό να τα περιμένουμε όλα απ' το κράτος, οι διάφοροι κοινωνικοί φορείς, η Κοινοτική Αρχή και κυρίως τα Ποντιακά Σωματεία, ας επιδείξουν έμπρακτα το ενδιαφέρον τους για τη θέση των ανθρώπων αυτών που ζητάνε καταφύγιο, κάτω από τον φιλόξενο ήλιο της πατρίδας, που είναι και δική τους.

Είναι αδιανόητο να δίνουμε άσυλο σε αλλοεθνείς πολιτικούς πρόσφυγες και να μην αρνιόμαστε τη φιλοξενία σε Λιβανέζους κι άλλους Άραβες, σε Πακιστανούς και σ' όλους τους κατατρεγμένους και καλά κάνουμε... και νάχουμε και τους δικούς μας ανθρώπους, τους ομοεθνείς μας, πολλοί απ' αυτούς είναι επιστήμονες, μηχανικοί, ένα δυναμικό που το αφήνουμε ανεκμετάλλευτο και σε απομόνωση κι εγκατάλειψη!

Ιδού σκληρή πραγματικότητα... Μέσα σε παραπήγματα, όπου μόνο τρωγλοδίαιτοι θα μπορούσαν να μείνουν, πασχίζουν οι Πόντιοι εκ Ρωσίας να επιβιώσουν!

Και, φυσικά δε λύνονται τα προβλήματά τους με ευχολόγια και μεμονωμένες πράξεις φιλανθρωπίας. Εδώ χρειάζεται δραστηριοποίηση κι άμεση αντιμετώπιση του όλου ζητήματος εκ μέρους της Πολιτείας. Χρειάζονται, ρεαλιστικά να παρθούν μέτρα για την προστασία αυτών των ανθρώπων.

Κι επειδή μας είναι πολύτιμο το ανθρώπινο αυτό δυναμικό, καιρός είναι να τακτοποιηθεί κάπου μόνιμα. Σκέψεις γίνονται και θα ήταν άστοχο να μην υλοποιηθούν, για την εγκατάστασή τους πάνω σ' εκείνο το μαλακό μας υπογάστριο, την άκρα της Δυτικής Θράκης. Εκεί όπου οι μουσουλμάνοι, τελευταία, αναδιπλώνονται και ίσως να μας επιφυλάξουν κάποιες εκπλήξεις δυσάρεστες, μιας και αυγαταίνουν ανησυχητικά στο νευραλγικό αυτό σημείο, για το οποίο η τουρκική επεκτατική λαίμαργία έχει πιθανόν για το απώτερο μέλλον κάποιες βλέψεις.

Οι Πόντιοι της Σοβιετικής Ένωσης πρέπει να ενθαρρυνθούν. Να τους δώσουμε και κίνητρα ακόμη για να κατηφορίσουν προς την πατρίδα. Να τους τοποθετήσουμε φρουρούς ακοίμητους, σαν εκείνους τους παππούδες μας τους Βυζαντινούς Ακρίτες, κατακεί στα σύνορά μας με την άσπονδη φίλη Τουρκία. Πολύ δε περισσότερο που η χώρα μας αντιμετωπίζει το οξύ εθνικό πρόβλημα, το πρόβλημα της υπογεννητικότητας.

Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο μέγας εκείνος πολιτικός νους, συνέλαβε ορθά την ανάγκη για την ενίσχυση του ελληνικού πληθυσμιακού δυναμικού, στη Μακεδονία μας και τοποθέτησε τους πρόσφυγες του '22 και κυρίως το ποντιακό στοιχείο στα άγια Μακεδονικά εδάφη.

Να δοθεί στους Πόντιους κλήρος γης, να διευκολυνθούν με δάνεια για την εγκατάστασή τους στις ακραίες περιοχές της χώρας, που έχουν ήδη αποψιλωθεί με την "Αγία Μετανάστευση" (!!) της δεκαετίας του '50. Εκείνη την αιμορραγία ας έρθουμε τώρα να θεραπεύσουμε.

Οι Πόντιοι είναι ένα από τα πιο ακμαία και δημιουργικά ελληνικά στοιχεία. Στις Τέχνες και τα Γράμματα έχουν μία πολύτιμη συμβολή, μιας και δεν έπαψαν ποτέ να κουβαλούν μέσα στην ιερή κιβωτό τους τη μεγάλη πολιτιστική και πολιτισμική κληρονομιά του Πόντου. Στο Εμπόριο έχουν κάνει θαύματα!.. Δουλευτάρηδες, προκομμένοι, ευφυείς. Και, πάνω απ' όλα εμφορούνται από ένα φρόνημα υψηλά πατριωτικό. Είναι βαθιά ελληνόφρονες, υπερήφανοι για τις ρίζες τους, που ξεκινούν στους απώτερους χρόνους του μεγάλου Β' Αποικισμού (6ος π.χ. αι.). Κι αργότερα στους βυζαντινούς χρόνους τους ξαναβρίσκουμε να γράφουν ιστορία στην ένδοξη γη του Πόντου. Η γλώσσα τους, αδιάφυστος μάρτυρας της συνέχειας του έθνους των Ελλήνων.

Ο μεγάλος μας Δημήτρης Ψαθάς κατέγραψε σ' εκείνο το έξοχο χρονικό του η "Γη του Πόντου" τον επικό αγώνα των Ελλήνων του Πόντου, της αδάμαστης αυτής "ράτσας" που ένα τμήμα της έρχεται τώρα "ικέτης" στην προγονική εστία.

Ελάτε να μαζέψουμε τα παιδιά μας της Διασποράς, που ζητούν καταφύγιο και θαλπωρή στην "Ελληίδα γη".

Εδώ και τώρα να αντιμετωπίσουμε, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο, το πρόβλημα των επαναπατριζόμενων Ποντίων. Είναι χρέος όλων μας, λαού και Πολιτείας.

Ας έρθουμε κι εμείς τώρα συνεχιστές της εθνικής πολιτικής του μεγάλου Εθνάρχη να εγκαταστήσουμε τους εκ Ρωσίας Ποντίους στη Δυτική Θράκη και όσοι απ' αυτούς θελήσουν στα νησιά του Αιγαίου. Γιατί οι Ιμβριοι και Τενέδιοι που κι αυτοί ήρθαν κατατρεγμένοι από τις "χαμένες πατρίδες", αντί να εγκατασταθούν σε ακριτικές περιοχές, φρόντισαν οι... "εθνοσωτήρες" της χούντας και τους έφεραν στο ήδη κοσμοβριθές Λεκανοπέδιο της Αττικής. Όχι λοιπόν τα ίδια λάθη!

* "ΑΥΡΙΑΝΗ" 15-12-1989

ΜΙΑ ΣΥΝΤΟΜΗ
ΣΚΙΑΓΡΑΦΗΣΗ ΤΟΥΣ

ΑΚΡΙΤΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Με μια ανάγλυφη παραστατικότητα
δίνουν όλη την ψυχοσύνθεση
των ακριτών του Πόντου.

Σημείωμα της ΔΑΦΝΗΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τα ακριτικά τραγούδια είναι όλα εκείνα τα τραγούδια που είναι εμπνευσμένα από την ζωή και τα ηρωικά κατορθώματα των ακριτών. Ακρίτες ονομάζονταν οι φρουροί των συνόρων, δηλ. των άκρων. Πρώτος ο αυτοκράτορας Ηράκλειτος αναδιοργάνωσε τα σώματα των ακριτών για να αποκρούουν τις κατά καιρούς αραβικές εισβολές. Και οι πρώτοι που δέχονταν αυτές τις επιθέσεις ήταν οι φρουροί των συνόρων.

Τα πολεμικά κατορθώματα αυτών των ακριτών έγιναν ξακουστά και θρυλικά και η λαϊκή μούσα τα έκανε τραγούδια. Ακρίτες που διακρίθηκαν ήταν ο Διγενής, ο Αμούρης, ο Μάραντος, ο Βάρδας, ο Πορφύρης κ.α.

Έτσι ο Ακρίτας έγινε εθνικό σύμβολο, λαϊκός ήρωας και πήρε γιγάντιες διαστάσεις η φοβερή μορφή του στη λαϊκή φαντασία. Οι διάφορες περιπέτειες του, οι ονομαστοί άθλοι του, οι θαυμάσιες νίκες του πήραν την μορφή του θρύλου που ζωογονούσε και ανανέωνε τις γενιές των Ποντίων που μέσα στο πέρασμα των αιώνων ζούσαν ανάμεσα σε λαούς αλλόφυλους και αλλόθρησκους.

Επειδή η λαϊκή φαντασία δεν θέλγεται από τους αγώνες ομάδων ή συλλόγων, αλλά ατόμων, όλα τα ακριτικά κατορθώματα τα ύμνησε στο πρόσωπο διαφόρων ηρώων μεταξύ των οποίων δεσπόζει το όνομα του Διγενή Ακρίτα.

Ενας ήρωας του ακριτικού τραγουδιού, δεν παλεύει ποτέ με έναν, ή με δύο εχθρούς, αλλά με χιλιάδες: "εφτά χιλιάδες ήσαν κι εγώ αμοναχός".

Το στοιχείο της υπερβολής παρουσιάζεται εδώ με όλη του την μεγαλοπρέπεια. Η έξαρση της παλικαρίας, αλλά και η υπερφυσική δύναμη του πολεμιστή ακρίτα είναι ο αποκλειστικός σκοπός του ακριτικού τραγουδιού.

Ο Εθνικός μάλιστα χαρακτήρας του, συνδυασμένος με τις περιγραφές μαχών και συμπλοκών, δίνει στα ακριτικά τραγούδια ένα ρυθμό ακόμη πιο δεμένο, αλλά και πιο επιγραμματικό.

Στα ακριτικά τραγούδια οι Πόντιοι δεν παραδέχονται τον θάνατο ενός ακρίτα, ότι δηλαδή ο θνητός νικήθηκε από τον θνητό, αλλά ο Χάρος τον νίκησε.

Εναν άλλον ακρίτα η ποντιακή ακριτική μούσα τον ονομάζει "τρισέλλενον, ρωμαίικον παλικάριν". Επίσης σ' όλα τα ακριτικά ποντιακά τραγούδια προβάλλει έντονο το πνεύμα της συναδέλφωσης, που χάρι σ' αυτή κρατήθηκαν αδιάφθοροι οι Πόντιοι στο πέρασμα των αιώνων.

Το δίστιχο στο ποντιακό ακριτικό τραγούδι προβάλλει σε κάθε μορφή του: στους γάμους, στα πανηγύρια, στις χαρές, στα γλέντια και έχει δυο κύρια γνωρίσματα: τον ποιητικό λόγο και την μελωδία.

Και τα δυο αυτά στοιχεία ταιριάζουν πάντα με το νόημα του τραγουδιού δίνοντάς το την ανάλογη δομή του. Το ίδιο άλλωστε παρατηρείται και με τα δίστιχα της αγάπης.

Τα ακριτικά τραγούδια χωρίζονται σε δύο μεγάλες ομάδες: Από τη μια μεριά όλα τα ακριτικά τραγούδια και από την άλλη όλες οι διασκευές του έμμετρου μυθιστορήματος που πτλοφορείται από το όνομα του κεντρικού ήρωα "Διγενή Ακρίτας".

Δεν είναι γνωστό βέβαια αν προηγήθηκαν τα τραγούδια ή το έπος. Και φυσικά δεν έχει σημασία ποια άποψη θα δεχθούμε. Γεγονός είναι ότι ένα ποσοστό τραγουδιών του ακριτικού κύκλου είναι δευτερογενές και προέρχεται από το θρυμάτισμα του ενιαίου έργου.

Τα ακριτικά τραγούδια γεννιούνται σε μια μεγάλη εθνική στιγμή και στον τομέα της ποντιακής ιστορίας και στον τομέα της ευρωπαϊκής φιλολογίας.

Αναδημοσίευση από την εφημερίδα
"Ένωση Ποντίων", αριθ. Φύλλου 89, 1984

Γεγονότα από την αλησμόνητη πατρίδα

Κων/νου Κιουρτσιδη

Σανταίοι αντάρτες κατέβηκαν στο χωριό Λιβερά, ήλθαν στο σπίτι μας και ζήτησαν να φάνε. Η μάνα μου τους έδωσε ψωμί και "μιντζύν" (μηνζύθρα) και κάθησαν κάτω από το "Ξεραντέρ" και έφαγαν με το φως ενός κεριού. Έγραψαν κι ένα σημείωμα, όπου έγραψαν για λεπτά και τρόφιμα που ήθελαν. Ο πατέρας μου ήταν πρόεδρος και η θέση του ήταν δύσκολη, φοβήθηκε και ειδοποίησε το γείτονα και φίλο του Τούρκο Μαχμούτ και του εκμυστηρεύθηκε τη δύσκολη θέση του.

Του είπε να πάνε στον Καϊμακάμη για ν' αναφέρει σχετικά. Ο Μαχμούτ του είπε: "Όχι δεν θα αναφέρεις τίποτα, θα τα μαζέψω εγώ...".

Ο Μαχμούτ είχε κοπάδια πρόβατα στο βουνό και προφανώς το έκανε για την προστασία τους. Πήρε λοιπόν το σημείωμα και μάζεψε κρυφά τα ζητούμενα και ειδοποίησε τους αντάρτες με δύο Σανταίοις γυναίκες του χωριού μας. Εκείνοι κατέβηκαν και τα πήραν. Ηθελαν να πάρουν και το Διάκο του χωριού μας, για τον οποίο υπήρχαν υπόνοιες πως ήταν προδότης, ο πρόεδρος όμως δεν τους άφησε.

Δεν πέρασε πολύς καιρός και το "Χιτζήμ ταμπουρι" (Μονάδα επιθετική κρούσης) που στρατοπέδευσε έξω από το χωριό μας, κατέστρεψε τη ζάντα, τη λεηλάτησε, τα ζώα της τα κατέβασε όλα στο χωριό μας, τα κατένειμε στα σπίτια και ο στρατός έφαγε κάθε μέρα κι έτρωγε.

Επικεφαλής του στρατού αυτού, ο "Φιρκά κουμανταρ" ήταν Κρητικός.

Μία επισκέπτρια της πατρίδας, η Κομνηνή Σόνια Παπαδοπούλου διηγείται: Όταν κατεβήκαμε από το πούλμαν, οι Τούρκοι μας υποδέχθηκαν με συγκινητικές εκδηλώσεις. Μας μιλούσαν ποντιακά, μας αγκάλιαζαν, μας φιλούσαν, μας καλωσόριζαν κι έλεγαν "να ξανάρθετε". Ας άφονται εκείνοι που έγιναν αίτια να φύγετε. Πάντα να μας έλθετε. Κι όταν ρώτησα "εσείς γιατί δεν έρχοσθε" ο πρόεδρος έσκυψε στ' αυτό μου και είπε: "Δεν μας αφήνουν, εμείς αγαπάμε τους Έλληνες...".

Ο Καβάφης και το Δημοτικό τραγούδι

Νόρας Κωνσταντινίδου Δασκάλας - Λογοτέχτρια

Το Μάρτιο του 1921 ο Κωνσταντίνος Καβάφης που θεωρείται ότι προέτρεψε της εποχής του και διέθετε μία οξυδερκεία που άγγιζε την προφητεία, ασχολήθηκε με το "Άσμα Τραπεζούντων", γράφοντας δική του παραλλαγή, στην οποία όμως διατήρησε τον αρχικό τίτλο.

Το τραγούδι αυτό, με τίτλο "Επάρθεν" και αναφερόμενο στην άλωση της Πόλης από τους Τούρκους το 1453 έζησε στο στόμα των Ποντίων 407 χρόνια.

Ο Καβάφης έκανε τις δικές του επεμβάσεις στο στίχο και έβαλε τη δική του σφραγίδα με τις προεκτάσεις του συμβολισμού. Είναι, βέβαια, γνωστό πως δεν ήταν η μοναδική φορά, που τον απασχόλησε ο Ελληνισμός του Πόντου. Γι' αυτό και οι Κομνηνοί και οι γυναίκες της αυτοκρατορίας Τραπεζούντας δεν απουσιάζουν από τα ποιήματά του.

Γράφτηκε ότι το "Επάρθεν" είναι ο πιο τραγικός, ο πιο συνταρακτικός θρήνος για το χάσιμο της μεγάλης αυτοκρατορίας. Μοιάζει με άγριο μοιρολόι, με πανάρχαιο στίχο τραγικών, όπου ο χορός ολοφύρεται σπαρακτικά για το μέγεθος της απώλειας κι έτσι γίνεται η γέφυρα που ενώνει τον αρχαίο Ελληνισμό με το Βυζάντιο και το νεώτερο και προβάλλει την αδιάσπυτη ενότητα.

Μια ανεπανάληπτη μουσικο - χορευτική συνάντηση στη Ζάκυνθο

του κ. Ανδρέα Ελ. Ταταριδής

Το έχω ξαναπεί, αλλά δεν θα βαρθώ να το λέω πάντα: αν διατηρείται η ποντιακή παράδοση, στο επίπεδο που διατηρείται, το τόσο σημαντικό και αξιολύπητο, τούτο οφείλεται, εν πολλοίς, στο ποντιακό στοιχείο, που κατοικεί στο Βορειοελλαδικό χώρο και ειδικότερα στον Μακεδονικό χώρο!

Σε τούτο ασφαλώς συντελεί και το ότι εκεί (δηλ. στην Μακεδονία) το ποντιακό στοιχείο είναι συμπαγέστερο πληθυσμιακά απ' ό,τι είναι σε άλλα γεωγραφικά διαμερίσματα της ελληνικής επικράτειας.

Και μου κάνει εξαιρετικά καλή εντύπωση το γεγονός ότι όχι μόνο οι πρωτεύουσες των Νομών (Θεσσαλονίκης, Ημαθίας, Δράμας, Κοζάνης κ.λ.π.), αλλά και συνοικισμού των εν λόγω Νομών, όπου βρίσκεται το ποντιακό στοιχείο, βρίσκεται και η ποντιακή πολιτιστική κίνηση!

Αυτό έδωσε ο Θεός και τα διεπίστωσα ιδίως όμμασι! Και ιδού πως: Την 26 και 27 Αυγούστου ε.ε. το μικτό χορευτικό συγκρότημα του Μορφωτικού Συλλόγου "Η Καλλιθέα" Βέροιας, συμμετείχε με άλλα χορευτικά συγκροτήματα (εν προκειμένω του πολιτιστικού κέντρου Νέας Αρτάκης Εύβοιας, του Συλλόγου Γυναικών Πελάτης Λέσβου "Ο Προφήτης Ηλίας" και το παραδοσιακό Μουσικοχορευτικό Συγκρότημα Ζακύνθου "Η Υακίνθη") στις εν Ζακύνθο Συναυσιότητες Τέχνης 2001, της ΔΕΓΙΑΖ (= Δημοτικής Επιχείρησης Πολιτιστικής Ανάπτυξης Ζακύνθου) με τον γενικό τίτλο: "Σουλάτσο στην παράδοση - αφιέρωμα μνήμης και τιμής στον ελληνοισμό του Πόντου και της Μικράς Ασίας.

Το όλο πρόγραμμα διεξήχθη στην κεντρική πλατεία της πόλης, την πλατεία Σολωμού και στο χωριό Έξω Χώρα.

Βεβαίως όλοι, μα όλοι οι χορευτές και οι χορεύτριες των παραπάνω συγκροτημάτων με τη συνοδεία των οργανοπαίκτων τους (= σαντούρι, τουμπερλέκι οι Αρτακιανοί, κιθάρα, μπουζούκι οι Μυτιληνοί, κεμεντζέ, νταούλι οι Πόντιοι και Νιάκαρα (είδος αυλού) και ταμπούρλο οι Ζακυνθίνοι), υπό την ερμηνεία και καθοδήγηση των χοροδιδασκάλων τους κ. Θ. Γιαννακάρα, Β. Αγκιοπιάν, Κ. Τοπαλίδη και Ν. Αρβανιτάκη, έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους και καθήλωσαν επί τρίωρο περίπου το κοινό (Ζακυνθινούς και τουρίστες), που κατέκλυσαν την πλατεία Σολωμού και την ορεινή Έξω Χώρα.

Το κατ' εμέ, επειδή έχω ποντιακή καταγωγή, ως μου συγχωρηθεί η προτίμηση προς το συγκρότημα της Καλλιθέας Βέροιας. Με όλους φυσικά έννοια τι πάει να πει ελληνική μουσικοχορευ-

Ο πρόεδρος του Μ.Σ. κος Τοπαλίδης Κώστας, ο πρόεδρος του μουσικοχορευτικού Συλλόγου «ΥΑΚΙΝΘΗ» κος Νίκος Αρβανιτάκης, ο κος Ανδρέας Ταταριδής, μέλη του Δ.Σ. Καλλιθέας, ο πρόεδρος Καλλιθέας προσφέρει αντίγραφο εικόνας της Παναγίας Σουμελά στον κο Ταταριδής Ανδρέα στην Εστία Ζακύνθου.

τική παράδοση, αλλά περισσότερο ρίγος και συγκίνηση έννοια με τους ποντιακούς χορούς, όπου τα νέα παιδιά (αγόρια και κορίτσια) του Μορφωτικού Συλλόγου "Η Καλλιθέα" έδωσαν τον καλύτερο εαυτό τους και παρουσίασαν ένα σύνολο άρτιο, σωστό σε κίνηση και αρμονία - ένα σύνολο πειθαρχημένο! Σωστοί και άψογοι και οι οργανοπαίκτες μας στον κεμεντζέ και το νταούλι.

Απ' ό,τι είδα κι άκουσα έμεινα με την εντύπωση ότι στην "Καλλιθέα" γίνεται μία καλή, συνειδητή και υποδειγματική δουλειά. Η συμβολή του κ. Κώστα Τοπαλίδη φάνηκε στο χορευτικό συγκρότημα. Ασφαλώς ανάλογη θα είναι και η συμβολή των άλλων μελών του Δ.Σ. του Συλλόγου αυτού σε άλλους τομείς!..

Γεγονός είναι ένα πράγμα: ότι για πρώτη, ίσως, φορά τα Επάνθησα έζησαν τέτοιες μουσικές στιγμές με "ακούσματα από τις αλησμόνητες πατρίδες της Ανατολής!".

Έχω δε την εντύπωση ότι, ο κ. Νίκος Αρβανιτάκης, που είναι δάσκαλος στο επάγγελμα και χοροδιδάσκαλος ταυτοχρόνως και "ψυχή" του ωραιότατου μουσικοχορευτικού συγκροτήματος "Η Υακίνθη" συνέβαλε τα μέγιστα στην παραπάνω διοργάνωση, στο ανεπανάληπτο αυτό "Σουλάτσο στην παράδοση" που ήταν μία ωραία αφιέρωση στον Πόντο και στην Μ. Ασία.

Για να πραγματοποιηθεί μία τέτοια "συνάντηση" απαιτήθηκαν πολλά: κόπος, έξοδα, προετοιμασίες κ.λ.π., κ.λ.π. Γι' αυτό ΟΛΟΙ όσοι συνετέλεσαν σ' αυτό το "Σουλάτσο" είναι άξιο θαυμασμού και συγχαρητηρίων!..

Η Ρωμανία
κι' αν επέρασε
ανθεί και
φέρει κι' άλλο

Σκεφτόμαστε την Ελλάδα

Στα γραφεία της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων Γεωργίας, στο κέντρο της Τυφλίδας, μας υποδέχεται ο πρόεδρος της, Κυριάκος Ιορδανίδης.

Εκατόν πέντε χιλιάδες το 1989, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, οι Έλληνες της Γεωργίας εγκαταστάθηκαν στη χώρα για πρώτη φορά ύστερα από τον ρωσοτουρκικό πόλεμο του 1829. Μητρική γλώσσα τους άλλοι είχαν τα ποντιακά κι άλλοι του τουρκικά. Σήμερα όλοι τους μιλούν κυρίως τα ρωσικά.

Σ' αυτό βοήθησε και η κρατική πολιτική των τελευταίων 60 χρόνων: "Μέχρι το 1937" τονίζει ο κ. Ιορδανίδης, "είχαμε δικά μας σχολεία, τυπογραφεία, εφημερίδες, θέατρα (μόνο στο Σοχούμι της Αμπχαζίας είχαμε δύο ελληνικά κρατικά θέατρα). Μετά έκλεισαν όλα, με εξαίρεση το 1960-61, όταν για δύο χρόνια λειτουργήσαν εδώ ελληνικά σχολεία. Τότε έμαθα κι εγώ τη γλώσσα".

Σήμερα, η κατάσταση είναι αρκετά διαφορετική. Από το 1981, στη Φιλοσοφική Σχολή της Τυφλίδας, λειτουργεί νεοελληνικό τμήμα και σε 20-25 σχολεία, τα ελληνικά διδάσκονται σαν ξένη γλώσσα - "δεν ξέρουμε σε πόσα ακριβώς, γιατί τα πράγματα αλλάζουν συνεχώς εδώ, τόσο και τόσο φεύγουν κάθε μέρα για την Ελλάδα και τη Ρωσία".

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Ομοσπονδίας, 30 με 40.000 Πόντιοι της Γεωργίας έχουν εγκαταλείψει την χώρα αναζητώντας αλλού την τύχη τους. Τα αίτια είναι κυρίως οικονομικά: "Πρόκειται για καταστροφή. Μιλώ για όλους τους Γεωργιανούς, αφού όπως λέμε εδώ "στο καζάνι που βράζει δεν υπάρχει κρύα θέση". Οι μισθοί και οι συντάξεις έχουν καταρτήσει συμβολικοί πια. Πριν από 7-10 χρόνια,

το φαγητό και τα φάρμακα ήταν πολύ φτηνά. Δεν θέλω να μπω σε πολιτικά θέματα, τότε όμως υπήρχε κρατική υποστήριξη των ανθρώπων. Σήμερα, περίπου 15-20% των ανθρώπων έχουν χρήματα, οι άλλοι πώς ζουν ακόμα είναι θαύμα".

Παρ' όλα αυτά ο συνομιλητής μας δεν κρύβει τη συμπάθειά του για το πρόσωπο του Σεβερντνάντζε: "Τουλάχιστον τώρα υπάρχει αστυνομία, υπάρχει κράτος, έχουμε ησυχία. Τα προηγούμενα χρόνια κυκλοφορούσαν έξω-τόσα όπλα, που δεν τολμούσαμε να βγούμε απ' τα σπίτια μας με τ'α τις 7".

Όσο για τη μετανάστευση, ελπίζει ότι το φαινόμενο είναι παροδικό κι ότι η αιμορραγία της ελληνικής κοινότητας θα αντιστραφεί με την παλιννόστηση όσων φεύγουν σήμερα: "Οι περισσότεροι έχουν φύγει από ανάγκη. Δεν μπορούν να αφήσουν για πάντα τη γη όπου γεννήθηκαν, τον τόπο όπου έχουν σπίτια, περιουσίες, φίλους. Νομίζω ότι και για την Ελλάδα είναι καλύτερα να μείνουν οι ελληνικές κοινότητες εδώ".

Η Ελλάδα έχει στρατηγικά συμφέροντα στον Καύκασο και νομίζουμε ότι σήμερα που η χώρα μας περνά τόσες δυσκολίες θα πρέπει να υποστηρίξει οικονομικά την παραμονή μας εδώ".

Και τα σχέδια της μόνιμης εγκατάστασης Ποντίων στις εθνικά ευαίσθητες περιοχές της Ελλάδας; "Υπάρχουν βέβαια και αυτοί που λένε πως όλοι πρέπει να φύγουμε για την Ελλάδα. Κανείς δεν πρόκειται να τους εμποδίσει. Το 90% όμως θέλουμε να μείνουμε στη Γεωργία".

Επιδιώξαμε να συζητήσουμε για το καυτό αυτό θέμα και με άλλους Έλληνες της Τυφλίδας. Στο Ορχέβι, λαϊκό προάστιο που θυμίζει έντονα τους παλι-

ούς προσφυγικούς συνοικισμούς της Αθήνας, συναντήσαμε μία δεκαπενταριά εκπροσώπους των δύο φύλων και όλων των ηλικιών. Όπως θα περίμενε κανείς, οι απόψεις τους δεν ήταν ενιαίες. "Σκέφτομαι να εγκατασταθώ μόνιμα στην Ελλάδα γιατί θέλω τα παιδιά μου να μεγαλώσουν σαν πολίτες της δικιάς τους χώρας, όχι σαν μειονότητα", μας δηλώνει ένας 25χρονος. "Ο πατέρας μου θέλει να πάμε στη Ρωσία, εγώ όμως σκέφτομαι πως αν πάμε εκεί, θα 'ρθει η ώρα που είτε εμείς είτε τα παιδιά μας θα χρειαστεί να φύγουμε ξανά κι από εκεί. Καιρός να σταματήσει πια αυτή η περιπλάνηση...". "Εγώ έχω διαφορετική γνώμη" τον διακόπτει μία γυναίκα. "Θέλω να μείνω εδώ, αισθάνομαι τον εαυτό μου πολίτιδα της Γεωργίας. Δεν νοιώθω ξένη σ' αυτή τη χώρα".

Η αλληλογραφία που έχουν με τους συγγενείς τους οι οποίοι ήδη έχουν φύγει, η εμπειρία όσων απ' αυτούς επιχείρησαν στο παρελθόν το επίμαχο ταξίδι δεν είναι άλλωστε ιδιαίτερα ενθαρρυντικά: "Η Ελλάδα είναι ωραία χώρα για τους ντόπιους. Για μας όμως, που δύσκολα βρίσκουμε πραγματική δουλειά, είναι αλλιώς".

Ζητάμε τη γνώμη των μικρότερων ηλικιών. Χαμόγελα αμυγδαλίας. Ύστερα μία 16χρονη κοπέλα παίρνει το λόγο: "Θυμόμαστε την Ελλάδα, εμείς όμως γεννηθήκαμε και μεγαλώσαμε εδώ. Ελπίζουμε να μπορέσουμε να κάνουμε κάτι εδώ, να συνδέσουμε το μέλλον μας με τη Γεωργία...".

"Ελευθεροτυπία" 23-4-1996

Κερασούς

Μία από τις πιο ονομαστές πόλεις του Πόντου, αποικία και αυτή όπως η Σινώπη, Αμάσεια, Τραπεζούς κ.λ.π. των Αρχαίων Ελλήνων από το 740 προ Χριστού.

Βρίσκεται 130 χιλιόμετρα δυτικά της Τραπεζούντας και είναι παραθαλάσσια πόλη.

Ο Ξενοφών στην "Κύρου Ανάβαση" (421 π.χ.) την αναφέρει.

Όπως είναι γνωστό Έλληνες μισθοφόροι, οι οποίοι με τον στρατό του Κύρου πολεμούσαν τον Αρταξέρξη μεγαλύτερο αδελφό του Κύρου, μετά την ήττα και τον φόνο του Κύρου αποσπάστηκαν από τον Περσικό Στρατό του Κύρου και με αρχηγό τον Ξενοφώντα ύστερα από κοπιώδη πορεία πολλών μηνών μέσα από εχθρικές φυλές κατόρθωσαν να φτάσουν σ' ένα μέρος απ' όπου αντίκρυσαν την θάλασσα και ανεφώνησαν όλο χαρά "θάλαττα... θάλαττα". Στη θάλασσα έβλεπαν την σωτηρία τους και την ασφαλή επιστροφή τους. Ο Ξενοφών στην "Κύρου Ανάβαση" σχετικά γράφει "Και αφικνούνται πορευόμενοι εις Κερασούντα τριταίοι, πόλιν Ελληνίδα επί θαλάττη. Σινωπέων άποικον εν τη Κολχίδι χώρα. Ενταύθα έμειναν ημέρας δέκα"... Δηλαδή: Βαδίζοντας μετά τρεις ημέρας έφτασαν σε μία πόλη Ελληνική (την Κερασούντα), αποικία των Σινωπέων στην χώρα της Κολχίδος. Εδώ έμειναν δέκα ημέρες.

Η ονομασία της Κερασούντας προέρχεται από το οπωροφόρο δέντρο κερασσέα, που ευδοκμεί σ' όλη την περιφέρειά της. Βγάζει πολλά κεράσια ακόμη και σήμερα.

Η Κερασούς μετονομάστηκε "Φαρνακεία" από το όνομα του Βασιλέα Φαρνάκη της δυναστείας των Μιθριδατών. Οι Μιθριδάτες ήταν Πέρσες στην καταγωγή, αλλά είχαν εξελληνισθεί και διοικούσαν την περιοχή με βάση την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό.

Κατά την Ρωμαϊκή εποχή είχε κοπέι και ένα ορειχάλκινο νόμισμα που έφερε στη μία πλευρά το όνομα "Κερασούς".

Η πόλη περιεβάλλετο από τείχη και στην Βυζαντινή εποχή οι κάτοικοι οχυρωμένοι πίσω από αυτά απέκρουαν τις επιδρομές των διαφόρων βαρβαρικών φυλών.

Στην περίοδο της Αυτοκρατορίας των Κομνηνών (Αλέξιος ο Γ') απετέλεσε τμήμα αναπόσπαστο της Τραπεζούντας μέχρι της καταλήψεώς της από τον Μωάμεθ τον Β' τον Πορθητήν, το 1468...

Μεγάλη καταστροφή υπέστη το 1764. Ο Ελληνισμός από τις σφαγές των Τούρκων σχεδόν αφανίστηκε και οι περιουσίες των λεηλατήθηκαν.

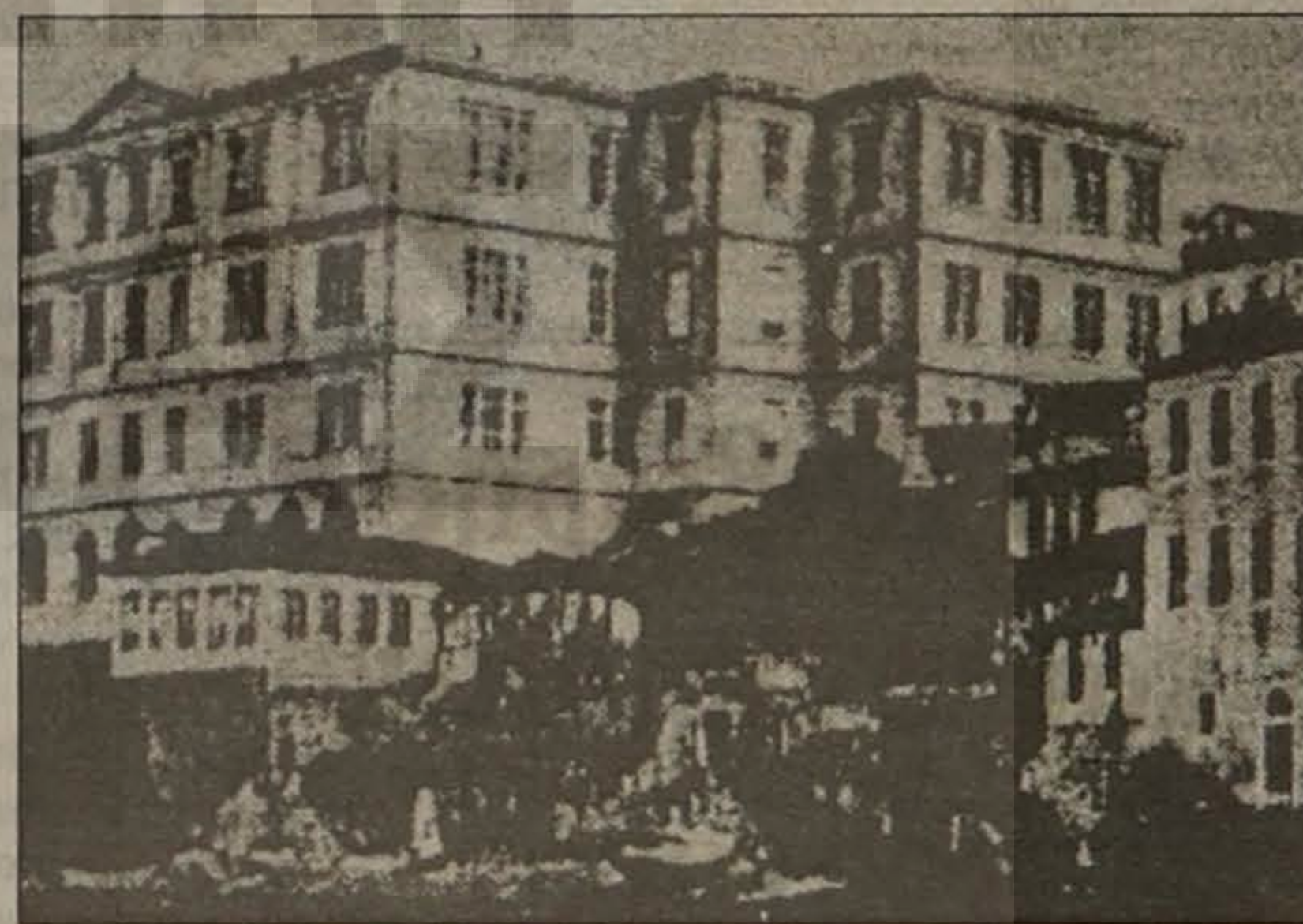
Η Κερασούντα έχει πάρα πολλά μνημεία ελληνικά, ρωμαϊκά, και βυζαντινής εποχής. Ξεχωρίζει η Ακρόπολη, κάτι παραπλήσιο με την Ακρόπολη των Αθηνών. Περιβάλλεται η Ακρόπολη από βυζαντινά τείχη.

Μέσα στην Ακρόπολη παραθέριζαν μέλη των Βασιλικών οικογενειών του Βυζαντίου και της Τραπεζούντας.

Ελληνικές Ιστορικές πόλεις του Πόντου

ΤΡΑΠΕΖΟΥΣ

Η Τραπεζούς είναι μία από τις σημαντικότερες πόλεις του Ελληνισμού του Πόντου. Μορφωτικό και θρησκευτικό Κέντρο γνώρισε μεγάλη ακμή στην περίοδο της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Ευρίσκεται στο ανατολικό τμήμα του Πόντου στις εκβολές του ποταμού Άλυος. Υπήρξε μία από τις εμπορικότερες πόλεις.

Κτίσθηκε το 758 προ Χριστού από Έλληνες αποίκους Ίωνας και Αχαιοίς. Επί Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας (Αδριανού) έγινε αυτόνομος. Διατήρησε τους ελεύθερους θεσμούς της μέχρι της επιδρομής των Γότθων (3ου, 4ου αιώνα μ.Χ) , οπότε πυρπολήθηκε και καταστράφηκε. Αργότερα ανέκυψε και αναδημιουργήθηκε.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως από τους Σταυροφόρους και το διαμελισμό των Ευρωπαϊκών χωρών της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας ο εκ της Βασιλικής οικογενείας των ΚΩΜΝΗΝΩΝ ΑΛΕΞΙΟΣ κατέφυγε στην Τραπεζούντα με επιλεκτούς φυγάδες και ίδρυσε νέο Κράτος: την Αυτοκρατορία της Τραπεζούντας. Το νέο Κράτος περιέλαβε όλη την ενδοχώρα μέχρι Κάρς και Ερζερούμ προς Νότον και μέχρι Σινώπη προς Δυσμάς.

Η Αυτοκρατορία Τραπεζούντας διατηρήθηκε μέχρι το 1461, οπότε καταλήφθηκε από τους Τούρκους επί Μωάμεθ του Β'. Σ' όλη τη διάρκεια της τουρκοκρατίας η Τραπεζούς διατήρησε άκεραιο τον Ελληνικό της χαρακτήρα και την Ορθόδοξη Χριστιανική της Εκκλησία.

Κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο και συγκεκριμένα το 1916 καταλήφθηκε από τους Ρώσους αλλά το 1918 ανακαταλήφθηκε από τους Τούρκους. Με την κατάρρευση της Τουρκίας στο τέλος του πολέμου εκείνο επρόκειτο να ανακηρυχθεί πρωτεύουσα του σχεδιαζόμενου Κράτους του Πόντου. Όμως η αναβίωση της Τουρκίας με ην εμφάνιση του Κεμάλ Αττατούρκ και τα γεγονότα που ακολούθησαν και η Μικρασιατική καταστροφή είχαν σαν αποτέλεσμα την οριστική απώλεια της Τραπεζούντας. Ο ελληνισμός της όσος, διασώθηκε από τις διώξεις και τις σφαγές κατέφυγε στην Μητέρα Ελλάδα, όπως και ο λοιπός ελληνισμός της Μικράς Ασίας.

Η ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΝΤΙΩΝ

Ο λαογράφος Δ. Λουκάτος (βλέπε "Ποντιακή Στοά", 1975-1984, σελ. 23), ο οποίος είχε λάβει μέρος στο αλβανικό μέτωπο κατά τον Ελληνο-Ιταλικό πόλεμο, περνώντας, κατά το γυρισμό του, από το ποντιακό χωριό Αγραπιδιά της Φλώρινας, δέχτηκε την πατροπαράδοτη φιλοξενία των Ποντίων κατοίκων του, και γράφει: "Γνωρίσαμε χαρακτήρες καλούς και κακούς, ξεχωρίσαμε χωριά φιλόξενα και πρόθυμα, ανάμεσα σ' άλλα άπονα και άψυχα. Ο δρόμος μας αλλού ήταν χαρά κι' αλλού παράτονο!... Άλλοι μας δρόσισαν με νερό, άλλοι ζήτησαν για ένα κομμάτι ψωμί να πάρουν τα άρβυλα και τις κουβέρτες από πάνω μας!... Μα οι πρόσφυγες, όπου τους συναντάμε, μας κοιτάζαν με στοργή... Κατέβηκαν στους δρόμους κι άνοιξαν διάπλατα την αγκαλιά τους και μας είπαν: "Παιδιά μας, ελάτε στα σπίτια μας. Ελάτε να φάμε ό,τι έχουμε και ξεκουραστείτε. Ελάτε να σας πλύνουμε τα πόδια και να σας ξεφειρίσουμε. Μην ντρέπεστε. Ο πόνος σας είναι και δικός μας πόνος". Στη συνέχεια ο Δ. Λουκάτος περιγράφει πως τον σταμάτησαν οι Πόντιες γυναίκες, έχοντας στις ποδιές τους ψωμί και τυρί και στα χέρια τους τσουκάλια με γιαούρτι και πως τους μίλησαν οι γέροι.

- "Μείνε σύ, παιδί μου. Φαίνεται πολύ κουρασμένος, θα ξεκουραστείς όσες μέρες θέλεις και ύστερα πάλι παίρνεις δρόμο", του είπε ένας γέρος Πόντιος.

Ο Δ. Λουκάτος κάθησε στο χωριό Αγραπιδιά της Φλώρινας είκοσι ολόκληρες μέρες θέλεις και με νοσταλγία και συγκίνηση, καταλήγει:

"Πρόσφυγες! Πόσες φορές το σκέφτηκα με τύψεις πως δεν τους φερθήκαμε όπως έπρεπε οι άλλοι Έλληνες. Τους κόναμε συχνά να ντρέπονται να πουν πως είναι πρόσφυγες. Τους είπαμε τουρκόπορους και τους κοιτάξαμε με μίσος, όταν δεν ψήφισαν το κόμμα μας. Δεν τους δεχθήκαμε με στοργή. Κι' όμως, ο ερχομός τους στην Ελλάδα στάθηκε σταθμός στην ιστορία της καινούργιας μας ζωής. Μαζί με τις συνήθειές τους, τις γνώσεις τους, τις λαϊκές τους τέχνες, έφεραν στην Ελλάδα την πλατύτερη σκέψη τους, την απέραντη ανατολική ψυχή τους, τις φιλόξενες καρδιές τους, όλο καλοσύνη κι ανθρωπιά. Μπείτε στο σπίτι τους να χαρείτε το νοικοκυριό τους, το καλαίσθητο και καθαρό. Καθήστε σταυροπόδι στο τραπέζι τους το χαμηλό και θα ακούσετε από τους γέρους σοφά ρητά, σκέψεις πλατιές και βιβλικές ιστορίες. Μονάχα έτσι θα τους γνωρίσετε καλά. Και θα βρείτε τότε πραγματική χαρά πλάι στους ανθρώπους αυτούς, τους καλόβουλους και υπομονετικούς, που μας περίμεναν μακρόθυμα τόσο καιρό, ώσπου να τους αγαπήσουμε. Δεν έπαψαν ούτε στιγμή να δουλεύουν για τον τόπο μας. Στη συγκινητική προσπάθειά τους να ξαναστήσουν το νοικοκυριό τους, έκαναν μεγάλο καλό στην Ελλάδα, ζωντάνεψαν τη χέρσα γη. Ξελόγγωσαν τα προβούνια, γέμισαν με στάρι και καπνά τις αποθήκες μας. Και τώρα, στη μεγάλη συμφορά της σκλαβιάς της Πατρίδας μας, οι άνθρωποι αυτοί στάθηκαν πραγματικοί ακρίτες, ηρωικά θύματα και αντάρες εκδικητικοί στα βουνά της Μακεδονίας. Τότε, στον τραγικό μας γυρισμό από την Αλβανία, πρώτοι αυτοί μας άνοιξαν την αγκαλιά και στάθηκαν για μας Πατρίδα και γονιό, μας έδωσαν κουράγιο ν' αντικρίσουμε τη νέα μας ζωή.

Βυζαντινά κάστρα στον Πόντο

Του Νίκου Κ. Μουτσόπουλου, Καθηγητή Πανεπιστημίου

Εκτός από τη γήνη και τα έθιμα, αυτά που μαρτυρούν ιδιαίτερα την παράδοση, είναι οι εκκλησίες και τα κάστρα των χαμένων πατριδων. Θα υποστηρίξαμε μάλιστα πως περισσότερο και από τις εκκλησίες είναι τα κάστρα που αποτελούν την πιο ισχυρή μαρτυρία για τη συνέχεια της παρουσίας ενός λαού και του πολιτισμού του σ' έναν τόπο, τη διαχρονική επαλληλία του πολιτισμού στον Πόντο ήταν πάντα μια ανεξίτηλη μαρτυρία της ελληνικότητάς του.

Ο ένας "ελληνισμός" επικαλύπτει τον άλλο. Ο παλαιохριστιανικός "ουσιπνιάνεσος" επικαλύπτει τη (γνή) της ελληνικής αρχαιότητας, ο βυζαντινός ελληνισμός επενδύει την παλαιохριστιανική φάση. Αποτελεί μεγάλο ευτύχημα ότι στον Πόντο σώθηκαν σε πάρα πολύ καλή κατάσταση πολλά δείγματα - μαρτυρίες του αμυντικού συστήματος: τειχοσμένες πολιτείες, κάστρα, δυναμάρια και καλέδες.

Στα έσχατα χρόνια της βυζαντινής κυριαρχίας, με τη συρρίκνωση που είχε υποστεί η αυτοκρατορία του Πόντου, η διοικητική διαίρεση αποτελεί εύγλωπτη μαρτυρία της αμυντικής μέριμνας και οργάνωσης του Ποντιακού Ελληνισμού.

Ετσι βλέπουμε τον Πόντο να διαιρείται σε θέματα και βάνδα όπως στο θέμα της Μεγάλης Λαζίας και στα βάνδα: Ριζαίον (με κάστρα: Ζερέλη Ριζαίου Μπαούρη), Συρμένον (με κάστρα: Ηράκλεια και Σούρμια), βάνδον Γημώριον (με κάστρα: Χοτζά, Δρύωνα και Γήμωρα), βάνδον Μοτσουκάν (με κάστρα: Δικαίομον, Δούβερα και Χαροκόπιν), το βάνδον Παλαιοματζουκάν, το θέμα Χαλδίας (με κάστρα: Τζανίχα, Σορώγαινα και Ατρα), το βάνδον Τρικωμίας (με κάστρα: Μάγερη, Χωρόβη, Κιθάραινα, Αχαντα, Πλάτονα) και το βάνδον της Τραπεζούντας.

Ερείπια οχυρωμένων πόλεων και κάστρων που διασώζονται και σήμερα, ύστερα από ουστηματική έρευνα και αποτύπωση καθάρθηκαν να επιστάνουν αρκετά κι: Anthony Bryer, Daniél και June Wisfield στο πρόσφατο και ιδιαίτερα αξιόλογο βιβλίο τους για τα μνημεία του Πόντου: (The Byzantine Monuments and Topography of the Pontos, εκδ. 1985). Για την εργασία τους αυτή, εμείς οι Έλληνες και ιδιαίτερα οι Πόντιοι τους είμαστε ευγνώμονες.

Θα πρέπει και προτείνουμε να οριστεί μια επιτροπή που θα τάξει σκοπό της τη συγκέντρωση και καταγραφή του υλικού, εκτός από τα θρησκευτικά μνημεία, των κάστρων και των δυναμαρίων του Πόντου που είναι στοιχεία αδιαφλονήτητα της αιώνιας ελληνικής παρουσίας στην έσχατη αυτή της Βυζαντινής μας αυτοκρατορίας.

Η συγκέντρωση και η διάσωση του πολιτισμού αυτού υλικού θα αποτελέσει κερή παρακαταθήκη για τους επεγνούς.

Και οι Πόντιοι, περισσότερο από όλους τους Έλληνες γνωρίζουν και να διατηρούν και να τιμούν την παράδοση.

Το πεντακοσιάρ

Γράφτ' ο Ναπολέων Κοτρίδης τ' Αβράμ

Έτον τ' εμόν η αράδα να έρχουμαι στην Βέροιαν αβούτο το Σάββατον να πέρω παράδας για έναν βιβλίον ντ' εχρειάσκουντον ο τρανόν ο πασιός ημ' π' εσπούδαζεν μηχανολόγος, έναν κιθάραν για την Ακαδημία ντ' εχρειάσκουμεν εγώ και τα υπόλοιπα να έχουμε να περάνουμε.

Αλλ' ομοίαν επήρα το λεωφορείον έφτασα στην Βέροιαν και απ' εκεί σο Καροί μαχαλάν σο σπίτι μου. Απές κανέναν κ' έβρα. Οπής μερέαν η μικρέσα η πασιόμ έπλυνεν σο σκονίν τα λώματα. Είπαμε τ' έναν, είπαμε τ' άλλο και σο τέλος λέγμεν ότι αδά μοναχόσα εν και η μάνα κι ο πατέρας σο χωρίον είναι.

Έβαλα τα ποδάρε μ' σ' ωμίμ και επήρα το κοφτόν την στράταν για το χωρίον. Ίδρωμένος έφτασα σο χωρίον και έβρα την καλομάνα μ' να σγρασιέβ οπές σο κεπήν. Εφίλεσα το χέρ' νας και εγκαλέστατεν.

- Τον τετέσ αν αραέβς μαζί με την μάνας εν σο Εδέσ. Ατός πάντα με την νύχταν κλώσεται α σο χωράφ'. Αν βιάσκεσαι σούκ' δεβα, όσον είνεται ολήγορα.

- Στο Εδέσ! Το πιο απομακρυσμένο χωράφ' τι χωρί. Δύο ατλαμάδας κι άλλο εφτάς και εβρίεσαι σο Κουμανίτς.

Ντο να επίνα! Λες και εκυνηγάγα λαγόν επήρα βιαστικά την στράταν για το χωράφ'. Όταν έφτασα ελέπω τον τετέ μ' αποσβολωμένον. Ας έναν την μερέαν χάρετα ντ' ελέπ' μεν και αμσθάν τα νέα μου και ας άλλο τη μερέαν φαρμακούται, γιατί εγροικά ντο θέλω παράδας και ατός να κρεμάνοτον φρόγκον κ' εχ' απάνα τ'. Τερ' ακάτσαμε σο γιον τη πηγής, ση σερίν τη κασταί στην άκραν τη χωραφί μου και είπαμα τα όλε. Σο τέλος εκλώστεν ο τετέσ ημ' και είπε με: Πουλί μ' τον κόσμοσ απάν' αφκά επήκα τρ και παράδας κ' έβρα. Ποίστεν υπομονήν και τ' άλλο την Κυριακήν τ' αδύνατα δυνατό θα εφτώ και εβρήκω και δίγω σας διπλά.

Είπεν ατά και εθερώ ελάφρυνεν ένα κξά. Ντο να φτάγω και εγώ ο χιλεκλερον. Ένας είμαι και τίναν θα κανίμα. Δύο εσεις και ένας ο άλλος στην Σχολήν τ' Αεροπορίας, μπορεί παλλά να μη θέλ' έναν χασιλόχ εκείνος πα θέλ'. Ενέα παιδία τα τρία ση σπουδήν και τα κορίτσε το έναν οπής α σ' άλλο θέλ' νε ποντρίαν.

- Σος 'Αβράμ, ο Θεός τρανόν εν κια χαν' μας, κλώσεται και λέα τον η μάνα μ'. Ατώρα άμα πας σο σπίτι' να λες την γιάγια σ' να δίσειν έναν τρανόν πλαστόν, λίγα ωβά, λίγα καρύδε και έναν μούσταν βούτορον απές σ' έναν λαχανί φύλλον εν. Ατό για αλλού έτον, άμα τ' εσόν η τύχε εν έπαρε να και περάστεν αβούτο την εβδομάδον πα.

Έχεροφίλεσα την μάναμ' και τον κύρ' ημ' και εκλώστα αλλ' ομοίαν σο σπίτι. Άμον ντ' είδεν το κασιμ', άμον Μεγάλον Παρασκευήν, η γιάγια μ' εγροίξεν. Έλυσεν το ζωνάρ' μίαν και δύο φορές και σ' άλλο την άκραν τη ζωναρί ερχίνεσεν να λύν εναν κόμπον. Έβγαλεν από περ έναν καλοδιπλωμένον πεντακοσιάρ' και εξάωμσενο ομπροστά μ'.

Άμάν τη ζωναρί ο κόμπον ντ' ελύεν έντον σ' εμόν την γούλαν κόμποσ, τ' ομάτε μ' έτοιμα να προτίζε τα μάγλαμ' δάκρε. Άμάν ελογαρίασα. Πέντε φορές το εκατόν πεντακόσια. Η γιάγια μ' π' έτον πραχτικέσα μαμή εκατόν γαρίδες πρέπ' να εξεγένεσεν για να εφτάγ από το πεντακοσιάρ. Σε κάθε γέναν, το πολλά ντ' εδίναν ατέν έτον πέντε δραχμάς, όταν είχαν παράδας και όταν κ' είχαν έναν πεσκήρ ή έναν σαπούν ή τηδέν πα. Άμα έλεπεν ότι η φτώχια έτον σο γόντοσ επήνεν την δουλειάν για την ψύν τη μάν σας π' εμάτσενατεν την τέχνην. Ατό το πεντακοσιάρ πέντε - πέντε α σ' όλε τα χωρία γύρω - γύρω εμαζέφτεν. Κουμανίτς, Λαζίτς, Κουμαριά, Φυτιά, Κούκλενα, Τουρκοχώρι, Μικρογούζ' ακόμα και Βέροιαν πα.

Άμάν επήκα έναν ατλαμάν οπής και είπα τεν: Ατό το πεντακοσιάρ επήκες χρόνε να μαζέφσα, βάλενα σο ζωνάρις κι δικαιούμαι να πέρα.

Ατότε η γιάγια μ' επέντωσεν το κορμίν στις άμον άγουρος και με τρανόν λαλιάν είπε μεν: Έπαρενα πουλί μ' και άκσον μεν. Ατό όσον έτον απές στην φυλακήν τη ζωναρί έναν χαρτόπον έτον, ατώρα π' εζέβεν σο φως λάφτερον έντον πεντακοσιάρ και εκεί που απάγ α ποιάν τόπον. Όταν είνεσαι δέσκαλος και εγώ αποθάνω έρχεσαι σο ταφί μ' κι αφπίντς έναν κερώπον για τεμέν και την μάνα μ'. Έλα έπαρενα και εκέκα έχω τα δύο τσάντας και αν βιάσκεσαι δέβα σο καλόν. Τέρεν εγώ κι χατέβω σεν, για τ' εμόν κάθκα οσήμερον και αύριο φέβς με το καλόν. Ό,τι εζέρτς ποίσειν.

Έχεροφίλεσα την γιάγια μ' και επεκεί εγκαλέστα τεν να κρύφτω τα δάκρε μ'.

Όταν σε λίγο φορτωμένος επέρνα την στροφήν αφκά σο σχολείον εκλώστα και επέρασα οπής μερέαν. Ολόρθα η γιάγια μ' με το δεξίν το χέρ' νας εβλόγανεν την στράτα μ'.

Η καλομάνα μ'!

Η καλομάνα μ' η Κονή! Όλε τη χώρας τα παιδία είχαν την καλομάνασ οτουν δυο φορές καλέσαν μάνασ, εγώ την καλομάνα μ' είχαστεν τρία και τεσσερα πα να λέω φορές κι κανίτε καλέσαν μάνασ!!!

Σημείωση: Το σύμφωνο που είναι τυπωμένο με έντονο μωύρο χρώμα προφέρονται πιο παχιά.

Ναυτικές σελίδες

Η ΝΑΥΠΗΓΙΚΗ ΤΩΝ ΣΟΥΡΜΕΝΩΝ

Του Π. Κωνσταντινίδη

Η ιστοφόρος ναυτιλία και οι σχετικές ναυπηγικές εργασίες στα Σούρμενα χρονολογούνται, κατά τα πιθανότερα δεδομένα, από τα μέσα περίπου του 18ου αιώνα.

Οι πρώτες ναυπηγικές εργασίες έγιναν στην ενορία Κοινώνησα από τους αδελφούς Χατζηκούκου, τους αδελφούς Φουντουκίδιας, τον Χρήστο Σωτηριάδη και άλλους ομογενείς της ίδιας ενορίας, που περιορίζονταν κατ' αρχάς στην κατασκευή μικρών λέμβων, μήκους 6-8 πήχων, οι οποίες εξυπηρετούσαν μικρές αλιευτικές επιχειρήσεις.

Οι βάρκες αυτές μετεφέροντο από τα πρωτόγονα ναυπηγεία στην παραλία, δια μέσου των στενών δρόμων της πόλης, όχι με πολλή μεγάλη ευκολία. Κατά την μεταφορά, η οποία είχε κάποιο πανηγυρικό χαρακτήρα, εψάλλετο από τους εκτελούντας αυτήν το κατωτέρω τραγούδι τουρ-

κιστί:

Κάτσα παραπέρ εεεε!
εμ γιάσα γιάσα (τρεις)
ελέσε λημγιόσε,
ελέσε λημγιόσε (δεις)
Ισταμπολτά πirkουγιού βαρ
ελέσα γιαλέσα
Ιταιντέ τατλί σουγιού βαρ
ελέσα γιαλέσα
Γερ αλτινά εβλερί βαρ
ελέσα γιαλέσα
εγιαμόλα γιάσα
ισα χόοοοο!
Εεεεε γιαμόλα εγιαμό
γιαμό εγιαμό.

Και ακολουθούν έτεροι δεκαπέντε στίχοι:

Κεμιτσι Αλλάχ κουρταρά

ελέσα γιαλέσα κτλ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ ΑΣΜΑΤΟΣ

Παραπέρ = μαζί

Γιάσα, ελεσά κτλ. = επιφωνήματα

Πirkουγιού βαρ = ένα φρέαρ υπάρχει

Ιταιντέ τατλί σουγιού βαρ = μέσα γλυκό νερό έχει

Γερ αλτινά εβλερί βαρ = κάτω από τη γη σπίτια έχει

Το τραγούδι επεκράτησε να ψάλλετο στην τουρκική ήσως διότι οι πλείστοι των μεταφορέων ήσαν Τούρκοι.

Αξιοσημείωτο είναι ότι το τραγούδι αυτό ετραγουδείτο και εις τους γάμους, την στιγμή κατά την οποία επήγαιναν εις προϋπάντησιν του γαμπρού κρατούντες δίσκο περιέχοντα μίαν όρνιθα ψημένη σκεπασμένη με χρυσόχαρτο και διάφορα άλλα φαγητά και γλυκίσματα.

Συν τω χρόνω όμως, όταν ηύξησαν οι ναυπηγικές απαιτήσεις του τόπου, παρέστη ανάγκη να κατασκευασθώσι μεγάλες βάρκες και γολέττες.

Αυτές βεβαίως δεν ήτο δυνατόν πλέον να κατασκευασθώσι στον χώρο των παλαιών ναυπηγείων δια δύο λόγους, πρώτον διότι απείχον αυτά μια περίπου ώρα από της παραλίας και δεύτερον διότι δεν θα ήταν δυνατή η μεταφορά μεγάλων πλοίων δια μέσου των στενών και δαιδαλωδών δρόμων της πόλης.

Δια τούτο κατασκευάσθησαν νέα ναυπηγεία, τερσανέδες, στις παραλιακές ενορίες, την Κάτω Κοινώνησα, Μάχλω και Σαργανάντων,όλας τουρκικής,

Στους τερσανέδες αυτούς των Σουρμένων έφθασαν να κατασκευάζονται γολέττες χωρητικότητας μεγάλης, έως 180 τόνων, της σχετικής εργασίας διαρκούσης περί τα δύο χρόνια. Η αξία των κατασκευαζομένων πλοίων εκυμαίνεται μεταξύ των 200 και 1000 χρυσών λιρών, αναλόγως της χωρητικότητας.

Την πρώτη έναρξη των ναυπηγικών εργασιών στα Σούρμενα η παράδοση αποδίδει σε Ασπροθαλασσίτες ναυτικούς, ναυαγήσαντας εκεί πλησίον και καταφυγόντας στον λιμένα των Σουρμένων.

Αυτοί εγκαταστάθησαν στην ενορία Κοινώνησα ως παραλιακή και για να εξοικονομήσουν τα προς το ζην επεδόθησαν στην τέχνη τους, την ναυπηγικήν, την οποία και εδίδαξαν στους άλλους κατοίκους. Την ναυπηγική των Σουρμένων ευνοούσε η αφθονία της ναυπηγικής Ξυλείας.

Πλούσια ήταν τα από Καστανιές, δάση, των οποίων οι κορμοί παρέιχον άριστον υλικόν και άφθονον στους ναυπηγούς.

Τα κατασκευαζόμενα πλοία επωλούντο ως επί το πλείστον στους Τούρκους, στη Μαύρη Θάλασσα, την Κωνσταντινούπολη και την Σμύρνη. Ως εκ τούτου, οι περισσότεροι πλοίαρχοι ήταν ιδιοκτήτες Τούρκοι, Έλληνες δε ολίγοι μόνον, ως οι Χαράλ. Ν. Βασιλειάδης και βραδύτερον οι γιοιό του Καπετάν Δημήτρης και Καπετάν Κώστας, γνωστοί σ' όλα τα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας (ο τελευταίος εναυάγησε στα Βουλγαρικά ύδατα και πνίγηκε με όλο το πλήρωμα του πλοίου του).

Ρεζήζηδες όμως υπήρχαν πολλοί. Ταξίδευαν δε σε πολλά ρωσικά λιμάνια: Βατούμ, Σοχούμ, Πότι, Κέρτς κ.α. ως και σ' όλα τα λιμάνια της Μαύρης Θάλασσας και της Αφρικής.

Στα Σούρμενα κατέφευγαν κατά τον χειμώνα, στους όρμους της Αράκλης και Καρά Τσεενέμ, τα πλοία ως εις ασφαλή λιμένα.

*Επί τη βάσει των στοιχείων τα οποία κατείχον συμπληρωθέντων από τον εκ Σουρμένων καταγόμενον 9ετή Χρ. Ρεϊζ Τσουχνικάν εκ Κοινωνήσης, και την Βασιλικήν Καπασκαλίδου 90ετή, εκ Καρακαντζή, κόρην του Καπετάν Χα-ραλάμπη.

Για την αντιγραφή
Κ. ΚΩΦΙΔΗΣ

Αναδημοσίευση από την "Ένωση Ποντίων"
αριθμ. Φύλλου 89, 1984.

Παραδόσεις και θρύλοι Ο ΑΓΙΩΡΓΗΣ ΚΙ Ο ΔΡΑΚΟΝΤΑΣ

Υπήρχε και στον Πόντο η παράδοση η σχετική με τον δράκοντα και τον Άγιο Γεώργιο, την οποία καταγράφω όπως τη θυμάμαι

Επιστρέφοντας ο Άγιος από μια μάχη, πέρασε από μια πολιτεία, που στο πηγάδι της παραμόνευε ένας δράκοντας. Κάθε χρόνο έπρεπε η πολιτεία εκείνη να προσφέρει στον δράκοντα ένα ανθρώπινο θύμα, διαφορετικά δεν μπορούσαν οι κάτοικοι να πάρουν νερό. Μια χρονιά ο κλήρος έπεσε στη βασιλοπούλα που ήταν μοναχοκόρη.

Ο βασιλιάς που τόμαθε πολύ βαρύ του φάνη. Το βió μου όλο πάρτετο και το παιδί μου αφήστε. Λαός σηκώθη αναρρίθμητος στο βασιλιά πηγαίνει. 'Η δωσ'μας το παιδάκι σου ή παίρνωμε και σένα. Πάρτε το και στολίστε το μ' ατίμητα λιθάρια και με χρυσά και αργυρά και με μαργαριτάρια. Κάντε την ύψη και δώστε την στον δράκοντα να την γλυκομασήσει.

Στα μάρμαρα του πηγαδιού ρίξαν την αλυσίδα και έδεσαν την όμορφη και άτυχη κορασίδα. Αγώργης εβουλήθηκε, θέλει να τήνε σώσει και από το άγριο θεριό να την ελευθέρωσει. Άγγελος είσαι στη θωριά και άγιος στη θεότη, παρακαλώ βοήθα με γενναίε στρατιώτη. Άφες με, κόρη άφες με λίγο ύπνο να πάρω κι εγώ σκοτώνω το θεριό και από δω σε βγάνω. Αγώργης εκοιμήθηκε και το θεριό ανεβαίνει, του κοριτσιού τα δάκρυα σαν βρύση κατεβαίνουν. Σήκω - σήκω αφέντη μου και το θεριό αφρίζει κι ο δράκοντας τα δόντια του για μένα ακονίζει. Αγώργης εσηκώθηκε, σαν πούταν μαθημένος, μια κονταριά τον χτύπησε, τον πήρε μεσ' το στόμα, και παρ' ευθύς το ξάπωσε χάμω στην γης το χώμα. Σύρε κόρη στο σπίτι σου, σύρε εις τους γονείς σου και πες τους ποιος σε έσωσε σήμερα τη ζωή σου. «Ο βασιλιάς του φώναξε, ο βασιλιάς του λέει: Χάρισμα το παλάτι μου, χάρισμα το παιδί μου, χάρισμα κι η κορώνα μου πόχω στην κεφαλή μου». Χάρισμα το παλάτι σου, χάρισμα το παιδί σου, χάρισμα κι η κορώνα σου πώχεις στην κεφαλή σου. Για πες μου νέε ένδοξε πως λέγουν τ' όνομά σου, για να σου κάμνω χάρισμα ναν' της αρεσκείας σου. Γεώργιε με λέγουνε απ' την Καππαδοκία κι αν θέλεις να κάμεις χάρισμα κάνε μια εκκλησία. Και βάλε και ζωγράφισε Χριστόν και Παναγία. Στην δεξιά τους τη μεριά βάλε έναν καβαλάρη αρματωμένον με σπαθί και με χρυσό κοντάρι.

Διήγηση: Χρίστος Τσαρτιλίδης
Καταγραφή - Επιμέλεια: Ιμεραιο

ΠΑΝΑΓΙΑ ΣΟΥΜΕΛΑ

ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΟΥ ΠΟΝΤΟΥ

Μία από τις αρχαιότερες εικόνες της Ορθοδοξίας.

Έργο του Ευαγγελιστή Λουκά.

Το έτος 380 εγκατέλειψε την Αθήνα και έστησε το θρόνο της σε μια σπηλιά του όρους Μελά του Πόντου, όπου παρέμεινε επί 1551 χρόνια, μέχρι τη Μικρασιατική καταστροφή.

Η Εικόνα σώθηκε κατά θαυμαστό τρόπο και μετακομίστηκε στην Αθήνα το 1931. Το 1951 παρελήφθη από τους Ποντίους, οι οποίοι ανιστόρησαν τη νέα Μονή Παναγίας Σουμελά στο όρος Βέρμιο της Μακεδονίας.